

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče

KRIMINALITA MLÁDEŽE CRIMINALITY OF THE YOUTH

Bakalářská práce:10-FP-KSS-4038

Autor:
Žaneta Šimonová
Albrechtická 595/630
434 01 Most

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová
Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68	13	4	9	17	3

V Liberci dne: 28. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

Pro (kandidát): Žaneta Šimonová, DiS.
adresa: Albrechtická 595/630, 434 01 Most
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Kriminalita mládeže**
Název BP v angličtině: **Criminality of the Youth**
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Žaneta Šimonová, DiS.

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP: KRIMINALITA MLÁDEŽE

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Boďová

Podpis:

Cíl: Analyzovat kriminalitu nezletilých a mladistvých pachatelů evidovaných na mosteckém OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí), součinnost nezletilých a mladistvých pachatelů s OSPOD, funkce soudů pro mládež, důsledky kriminality, prevence kriminality, novela trestního zákona.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů

Metody: Dotazník

Literatura: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

NOVOTNÝ, Petr. *Epidemie delikvence*. Vyd. 1. Liberec: Dialog, 2006. ISBN 80-86761-45-2.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Právní postavení mladistvých*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-82-3.

SUCHÝ, Oldřich, ŠVANCAR, Zdeněk. *Mládež a kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Melantrich, 1972.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Čestné prohlášení

Název práce: Kriminalita mládeže
Jméno a příjmení autora: Žaneta Šimonová, DiS.
Osobní číslo: Po8000196

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28. 4. 2011

Šimonová Žaneta

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat především vedoucí mé práce za hodnotné připomínky, návrhy a také ochotu a trpělivost při zpracování mé bakalářské práce. Zejména za provedení pravidly pro její správné zpracování. Za umožnění realizace praktické části bych chtěla poděkovat všem zúčastněným respondentům, podílejícím se na vyplnění mé průzkumné části.

V závěru bych také ráda poděkovala své rodině a blízkým za poskytování podpory při zpracování mé bakalářské práce.

Název bakalářské práce: Kriminalita mládeže

Jméno a příjmení autora: Žaneta Šimonová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Veronika Bód'ová

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala kriminalitou mládeže. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která se zabývala parafrázováním a citací odborné literatury, popisovala a objasňovala základní pojmosloví vztahující se ke kriminalitě mládeže. Rozdělena byla do několika kapitol, které na sebe při objasňování problematiky kriminality mládeže navazovaly. Klíčovými kapitolami byla především charakteristika výchovných, trestních a ochranných opatření ukládaných pachatelům do věku 18 let a prevence neboli náprava negativního jednání ve formě páchání trestné činnosti. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku distribuovaného mezi 50 klientů mosteckého orgánu sociálně právní ochrany dětí především odpovědi na stanovené předpoklady, ale i odpovědi respondentů na další určené otázky této průzkumné metody. Výsledky ukazovaly, že nejčastěji mládež páchá majetkovou trestnou činnost. Zjištění vyústila v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti prevence kriminality. Ostatní zjištěné výsledky stanovených předpokladů nebyly jednoznačné. Za největší přínos práce bylo možné považovat zjištění, že trestná činnost mládeže je statisticky významným problémem, kterým je třeba se zabývat.

Klíčová slova: kriminalita mládeže, příčiny delikventního chování, právní ukotvení problematiky, intervence, výchovná, trestní o ochranná opatření, prevence

Title of Bachelor Thesis: Criminality of the Youth

Annotation:

The bachelor thesis was concerned with a juvenile delinquency . The thesis was created by two main parts. The theoretically part worked up the special sources, defined basic expressions from the area of a juvenile delinquency. Was divided into several chapters which are in themselves in explaining juvenile crime followed. The main chapter was characteristic of educational, criminal, protective provision which are provided to offenders till the age of 18 and prevention of negative behaviour. The practical part examined using a questionnaire among 50 clients distributed authority social and law protection of children on Most. Answers to the above assumptions, as well as respondents answers to other questions for this exploratory methods. The reasons showed, more than half of respondents commit property criminality. The findings resulted in concrete measures proposed in the field of crime prevention. Other results were not conclusive. The greatest contribution of the practical part was considered a finding that youth crime is statistically significant problem that must be addressed.

Keywords: juvenile delinquency, causes of delinquent behavior, legal issues anchoring, intervenion, educational, criminal, protective provision, prevention

OBSAH

1 ÚVOD	11
2 TEORETICKÁ ČÁST	13
2. 1 Vymezení pojmů	13
2. 2 Právní ukotvení problematiky delikvence mládeže	15
2. 3 Možné příčiny delikventního chování mládeže	18
2. 3. 1 Dědičnost	18
2. 3. 2 Syndrom hyperaktivity	19
2. 3. 3 Vrstevnické party	19
2. 3. 4 Školní prostředí jako rizikový činitel	19
2. 3. 5 Útěky a toulky	21
2. 3. 6 Rodina	23
2. 4 Intervence	24
2. 4. 1 Orgán sociálně právní ochrany dětí – kurátor pro mládež	24
2. 4. 2 Intervence soudu	26
2. 4. 3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	28
2. 4. 3. 1 Diagnostický ústav	28
2. 4. 3. 2 Výchovný ústav	29
2. 4. 4 Probační a mediační služba	29
2. 4. 5 Středisko výchovné péče	30

2. 5 Trestní postavení mládeže	32
2. 5. 1 Opatření ukládána dětem mladším 15 let.....	32
2. 5. 2 Opatření ukládaná mladistvým	33
2. 5. 2. 1 Výchovná opatření.....	33
2. 5. 2. 2 Ochranná opatření	34
2. 5. 2. 3 Trestní opatření	35
2. 6 Prevence kriminality	37
2. 6. 1 Prevence sociální.....	37
2. 6. 2 Prevence situační.....	38
2. 6. 3 Prevence primární.....	38
2. 6. 4 Prevence sekundární.....	38
2. 6. 5 Prevence terciární.....	39
3 SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	40
4 PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
4. 1 Cíl praktické části	41
4. 1. 1 Předpoklady průzkumu	41
4. 2 Popisná statistika zkoumaného vzorku	41
4. 3 Použité průzkumné metody	42
4. 4 Výsledky průzkumu a jejich interpretace	43
4. 4. 1 Ověření předpokladů průzkumu	61

5 ZÁVĚR	62
6 NÁVRH OPATŘENÍ	64
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
8 SEZNAM PŘÍLOH	68

1 ÚVOD

Jednou z nejzávažnějších problematik v boji s kriminalitou je trestná činnost mládeže. Trestná činnost mládeže je velmi vážným společenským problémem a jejímu snížení a omezování by se proto měla v budoucnu věnovat ještě větší pozornost než doposud. Jelikož jsou děti a mladiství naší budoucností, neměli bychom se k této problematice rozhodně stavět lhostejně už proto, že ovlivňuje každého z nás.

Bezesporu je pravdou, že na kriminalitě mládeže nese svou roli soudobý vývoj společenské situace, který může mít svou příhodnost pro projevy delikventního chování u méně odolného a přizpůsobivého jedince. Problematickou úlohu však v péči o dítě mnohdy zastává rodinné zázemí. Ačkoliv by rodina měla být pro dorůstajícího jedince podnětnou, měla by vštěpovat mravní normy a hodnoty a projevovat o své dítě řádný rodičovský zájem, opak je mnohdy pravdou. Problém nastává tehdy, když jeden z rodičů se sám dopouští kriminálních přečinů. Tito lidé své dítě omlouvají a často delikt dítěte hodnotí slovy, že nebyli jiní. Právě rodina může být prvním zádrhelem při vývoji dospívajícího jedince, vedoucí ho ke kriminalitě. Otázkou pak zůstává jak má takové dítě poznat, kdy je jeho jednání správné. Výsledek je často takový, že mnozí jedinci vstupují na šikmou plochu delikvence, ne protože by vědomě chtěli, ale protože k tomu byli přinuceni nepříznivými životními okolnostmi. Kromě rodiny je však řada dalších vlivů působících na vývoj dítěte, zejména pak školní prostředí, volnočasové aktivity či vrstevníci. Každé z nich skýtá řadu dalších podnětů k zamyšlení. Autorka se o nich však nebude rozepisovat v úvodu své práce, ale budou jednou z vsuvek teoretické části.

Dospívání je již samo o sobě jednou náročnou životní etapou. Vede dospívajícího nejen ke změně postojů, názorů, vzhledu, ale také často ke ztrátě dětských iluzí a především velkému nepochopení ze strany dospělých osob. Každé dítě si tímto obdobím prochází, některé bouřlivěji, jiné méně. Problém však nastává v momentě, kdy je vývoj jedince natolik houževnatý, že vede k nevhodnému jednání s kriminálním podtextem. Právě proto by v této společnosti měla plně fungovat prevence, jejímž cílem by měla být eliminace, zmírňování či

předcházení tohoto negativního sociálně patologického jevu. Prevenci lze rozdělit z několika možných hledisek a je nezbytností zaměřit se na dosažení možné změny a nápravu v chování, neboť je v období dospívání stále jednodušší než v období dospělosti. O prevenci však více v jedné z kapitol teoretické části bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce bude popsat, jaké zákonné normy působí v oblasti kriminality. Zejména jsou těmito normami myšlené sankční opatření ukládána nezletilým a mladistvým pachatelům včetně jejich zásad. Za neméně důležité kapitoly však autorka bakalářské práce považuje také součinnost výchovných a nápravných zařízení. Jednou z nepostradatelných kapitol je vysvětlení několika základních pojmů, které jsou nezbytně důležité pro pochopení a další výklad. Autorka práce se dále zaměří zejména na pohnutky vedoucí k páčání trestné činnosti, včetně právního zakotvení problematiky mládeže. Na závěr nebude chybět shrnutí teoretické části, kde se autorka pokusí zhodnotit předcházející kapitoly a získané poznatky.

V praktické části se pak pomocí průzkumné metody dotazníku autorka bude dotazovat nezletilých a mladistvých pachatelů, kteří se dopustili protiprávního jednání na otázky, kterými se dopravuje k výsledkům stanovených předpokladů. Ani v závěru praktické části nebude opět chybět shrnutí se získanými poznatky.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2. 1 Vymezení pojmů

Vzhledem k tomu, že se práce zabývá problematikou páchání protiprávních činů mládeže, bude v první kapitole vysvětleno několik základních pojmů, které s tímto tématem velmi úzce souvisí. Jejich přesné vymezení je nutné zejména pro správné pochopení uvedené problematiky.

Za **mladistvého** pachatele se považují osoby, které v době spáchání protiprávního jednání dovršily patnáctého roku věku, zároveň však nepřekročily osmnáctý rok svého věku. Dosáhnutí patnáctého roku věku je věkovou hranicí počátku trestní odpovědnosti za své delikventní jednání. Obecně se odpovědností rozumí povinnost nést následky za své chování a jednání. Trestní odpovědnost znamená nést následky v podobě trestu za spáchaný trestný čin, případně spoluúčast na něm.

Zákon předpokládá, že ve věku patnácti let je jedinec již mentálně a psychicky natolik vyspělý, aby mohl chápat důsledky a význam svých skutků. Samozřejmě však zákon pomýšlí i na výjimky, kdy mladistvý v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost nebo ovládat své jednání. V takovémto případě jedinec za svůj trestný čin zodpovědný není. Nezralost mladistvého však musí být opodstatněna, musí být jasné a zřejmé, že v době spáchání činu nedosáhl po stránce intelektuální nebo stránce mravní stupně vývoje, kterého dosahují běžně jeho vrstevníci. V praxi to znamená přibrání znalce z oboru lékařství psychiatrie ke zkoumání osobnostní stránky mladistvého.

U mladistvého pachatele je vždy jeho protiprávní jednání označováno za **provinění**. Už na základě tohoto označení má být skutek jedince projednáván tak, aby mu byla způsobena pokud možno, co nemensší újma, tedy bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě.

Projednání skutku mladistvého pachatele umožňuje vzniklý **zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů**. Věková specifika dospívajících vyžadují totiž natolik odlišný přístup orgánů činných v trestním řízení, že by tuto právní úpravu nebylo možné do obecných trestněprávních norem organicky začlenit. Tento zákon je reakcí na absentující samostatnou právní úpravu trestní odpovědnosti, trestání a řízení v trestních věcech mládeže. Základním rysem je snaha v jediné normě komplexně postihnout problematiku se všemi dospívajícími jedinci, kteří svým jednáním poruší ustanovení trestního zákona s cílem uložení vhodného a přiměřeného opatření.

Všechny orgány činné v trestním řízení mladistvých podílejících se na ukládání trestů procházejí speciální průpravou pro jednání s těmito jedinci. Toto speciální vzdělávání je orgánům poskytováno prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti – Justiční akademie.¹

Za **pachatele** protiprávního jednání se považuje jedinec, který naplnil skutkovou podstatu, v případě mladistvého musí jedinec dosáhnout jisté rozumové a mravní vyspělosti, aby byl schopen posoudit závažnost svého jednání. V obecném slova smyslu, lze za pachatele považovat osobu, která jinou osobu donutí k nějakému činu pod pohrůžkou násilí, tedy uplatní k provedení činu jiné osoby nebo se na skutku podílí vlastním přičiněním. Za **spolupachatele** je označována osoba, která spáchala trestný čin s další osobou, a to byť i z pohledu přímé neúčasti na skutku, ale na druhou stranu mu ani nezabrání. Za trestný čin zodpovídá i osoba, která spáchání trestného činu zorganizuje nebo jinou osobu ke spáchání trestného činu navede.

„Kriminální chování je právem považováno za závažné antisociální jednání, proti němuž se společnost rozhodně brání a chrání tak své hodnoty.“²

¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. a kol. *Právní postavení mladistvých*.s. 143, 153

² SCHELLEOVÁ, Ilona. a kol. *Právní postavení mladistvých*. s. 214

Kriminálním chováním také rozumějme nevhodné chování, kdy pachatelům trestné činnosti chybí náhled na situaci, z čehož vyplývá, že nejsou ochotni ani schopni plnit požadavky společnosti a nemají ani potřebu usilovat o nápravu svého jednání. Je hodnoceno jako nepřijatelné, neboť dochází k újmě lidí, kteří se stali pachatelovo obětí. Je společensky rozvratný a narušuje plynulý chod společnosti. Kriminální jednání není jen specifickou činností již dospělých jedinců, ale i zejména skupiny dospívajících dětí. V takovém případě hovoříme **dětské kriminalitě či delikvenci. Děti mladší 15 let** z pohledu trestního zákoníku jsou trestně neodpovědné, které se dopustily **činu jinak trestného**.³

2. 2 Právní ukotvení problematiky delikvence mládeže

Autorka práce by chtěla touto kapitolou poukázat zejména na provázanost jednotlivých zákonů v péči o nezletilé dítě. Ať už ve věci řádné péče o dítě ze strany rodiny, ale i zastupujících orgánů, pokud se rodina z nějakého důvodu starat nemůže nebo péči svého dítěte nezvládá. Zákon také pomýšlí na ošetření finanční situace v rodině s dítětem, ale definuje i odpovědnost dítěte za spáchání trestného činu a specifika zacházení s ním, včetně potrestání.

✓ Zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů č. 94/ 1963 Sb.

Cílem tohoto zákona ve vztahu k dětem je zájem společnosti na řádné výchově dětí, upravuje nejen práva rodičů, ale i státní správy v případech rozhodování o dětech. Zákon zavedl institut předběžného opatření, pěstounské péče, ale stanovuje i podmínky pro nařízení ústavní výchovy.

✓ Zákon o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů č. 359/1999 Sb.

Sociálně-právní ochrana představuje soubor různých opatření a nástrojů, které je třeba používat včas, vhodně a účelně. Účelem je blaho dítěte, tedy ochránění jeho zájmů, zdravého vývoje a řádné výchovy. Měl by působit nejen na dítě, ale také k obnově narušených funkcí rodiny. V zákoně je také položen důraz na

³ SCHELLEOVÁ, Ilona. a kol. *Právní postavení mladistvých*. s. 143, 144

ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů). Jsou v něm definovány státní orgány tj. Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady a ve vztahu k zahraničí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují také kraje a obce v samostatné působnosti, fyzické a právnické osoby, pokud obdrží pověření k výkonu sociálně právní ochrany.

✓ **Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů č. 109/2002 Sb.**

Upravuje činnost zařízení zabývajících se preventivně výchovnou péčí, dále však těch, v nichž se provádí výkon ústavní a ochranné výchovy. Ústavní a ochrannou výchovu lze provádět pouze v zařízeních zapsaných do rejstříku, kdy k realizaci ústavní péče jsou svěřenci umisťováni prostřednictvím diagnostických ústavů. Zákon též vymezuje pravomoci zařízení nejen vůči nezletilému, ale i jeho rodičům.

✓ **Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.**

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. je v praxi užíván od 1. 1. 1962 a doznal bezmála 70 novelizací. Od 1. 1. 2010 jej po 47 letech účinnosti nahradil nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.), který výrazně mění a modernizuje české trestní právo. Trestní odpovědnost mladistvých a sankce jim ukládané upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Pokud zákon o soudnictví ve věcech mládeže nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona.

✓ **Zákon o výkonu trestu, ve znění pozdějších předpisů č. 59/1965 Sb.**

Definuje výkon trestu do čtyř skupin, upravuje povinnou účast vězně na pracovním programu, vymezuje práva odsouzených na vybavení cel, velikosti plochy, užívání knih, časopisů, práva na korespondenci a návštěvy. U mladistvých je doporučován diferencovaný výkon trestu a u těch, u kterých je předpoklad vzhledem k délce trestu, se zajišťuje příprava na budoucí povolání.

✓ **Zákon o výkonu vazby č. 293/1993 Sb.**

Upravuje povinnost umístění mladistvého na cele odděleně od dospělého. Zvláštní ustanovení upravují nárok na návštěvu mladistvého jednou za týden a také specifika kázeňských trestů. Na obviněného nelze do vynesení rozsudku hledět jako na vinného podle tohoto zákona.

✓ **Zákon o policii č. 283/1991 Sb.**

Mládeže se z tohoto zákona týká jen několik málo ustanovení, a to zejména upravující skutečnost, že při zadržení osoby mladší 18 let musí policista vyrozumět zákonného zástupce osoby zadržené. Při zákroku policisty proti osobě mladší 15 let nesmí být až na výjimky použito některých donucovacích prostředků a zbraní. Při výsledku osoby mladší 15 let musí být včetně policejního orgánu přítomen další pověřený pracovník (kurátor pro mládež, sociální pracovník, pedagog).

✓ **Zákon o probační a mediační službě. Č. 257/2000 Sb.**

Probace je tímto zákonem vysvětlována jako vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným, také je vnímána jako kontrola výkonů trestů nespojených s odnětím trestu svobody. Na požádání soudce může kontrolovat odsouzené s uloženou podmínkou. Mediací rozumějme mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným.⁴

✓ **Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.**

Jedná se o soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Zahrnuje tři základní oblasti služeb – sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Pro oblast prevence kriminality jsou klíčové zejména služby sociální prevence. Tyto služby jsou jednak pobytovou službou pro osoby do 26 let, které žily dlouhodobě v zařízeních pro děti a mládež a jejich cílem je těmto lidem poskytnout podmínky pro úspěšný samostatný start do života. Poskytují i ambulantní služby

⁴ MATOUŠEK, Oldřich., KROFTOVÁ, Andrea., *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. s. 299 - 301

pro děti a mládež ve věku 6 až 26 let, které jsou ohroženy nežádoucími společenskými jevy a rizikovým způsobem života. Cílem je nabízet smysluplné využití volného času a pomoc se změnou životního stylu, který jedince ohrožuje. Poskytují pobytové služby pro závislé na návykových látkách s cílem zbavit se závislosti a vytvořit podmínky pro začlenění do běžného života.⁵

2. 3 Možné příčiny delikventního chování mládeže

Nezbytnou součástí problematiky kriminality mládeže je zjištění, co vlastně jedince k takovému jednání vede. Bez možných příčin a rozvinutí protiprávního jednání by nebylo možné pokračovat v dalších kapitolách bakalářské práce.

V příčinách delikventního chování lze pohovořit o těch, které jsou způsobovány vnitřními vlastnostmi organismu a dále o těch, které jsou způsobovány vlivem sociálního prostředí, zejména rodiny, školního prostředí a vrstevnických part.

2. 3. 1 Dědičnost

Genetická dispozice je jedna z příčin ovlivňující chování člověka. K vytvoření delikventní party, která se dopouští protiprávních jednání, přímo nevede, může však být odpovědná např. za jejich sníženou sebekontrolu či hyperaktivitu. Genetická vloha zvyšuje tedy pravděpodobnost, že další činitelé budou mít vliv na chování a bez nich by se delikventní chování neuskutečnilo.

Jedním z takových činitelů může být zhoršený zdravotní stav. Dítě stojí díky svému handicapu v dětském kolektivu na okraji, je ponižováno, zesměšňováno. Reakcí na toto jednání může být u některých z takto postižených jedinců neadekvátní až kriminální chování, které je snahou o uspokojování potřeb nebo vykompenzování způsobených duševních traumat.

⁵Integrovaný portál MPSV : *Služby sociální prevence* [online]. 2002-2009 [cit. 2011-03-22]. Sociální služby. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssl/obcane/prikklad5>>

2. 3. 2 Syndrom hyperaktivity

Nejnápadnějšími znaky poruchy zvané syndrom hyperaktivity jsou neklid a kolísání pozornosti. Mezi další příznaky spadající k tomuto postižení se řadí impulzivita, změny nálad a chování, nápadná neobratnost a noční pomočování. Nejen v pohybové aktivitě, ale i v řeči je velmi znát nedostatek koordinace a zábran.

Děti trpící tímto onemocněním bývají charakterizovány jako neposedné a neustále mluvící. I z těchto důvodů jsou ve škole hodnoceny jako podprůměrné, přestože v psychologických testech dosahují někdy nadprůměrných výsledků. Děti se syndromem hyperaktivity mívají obtíže s adaptací na společenské prostředí, tím pádem jsou samozřejmě i méně oblíbené ve vrstevnických skupinách. V každém vzorku delikventně se chovající mládeže se dle statistik najdou i hyperaktivní jedinci.

2. 3. 3 Vrstevnické party

V současné společnosti je trendem mladých být účastníkem vrstevnické party. Tyto však často bývají problémovým zázemím, neboť zahrnují pro všechny zapadající jedince jisté nároky. Nejedná se často jen o způsob vyjadřování, úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, ale i o toleranci ke kouření, alkoholu a drogám. Vstupním rituálem v některých partách může být dokonce i spáchání trestného činu.⁶

2. 3. 4 Školní prostředí jako rizikový činitel

Zejména šikana je jedním z problémů školního prostředí. Jedná se o násilně ponižující jednání vůči slabšímu jedinci. Může být organizovaná skupinou či jednotlivcem, každopádně šikanovaný jedinec ze situace jen velmi složitě uniká a neumí se často správně bránit.

⁶ MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea, *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. s. 27, 83

Agresor bývá obvykle fyzicky zdatný, s projevem zneužití svého postavení. Bývá necitlivý, s potřebou neustále ukazovat, že má nad slabší převahu. Vzhledem k tomu, že nemá často dostatečně rozvinuté svědomí, za své chování se necítí vinen. Šikanující jedinec pochází velmi často z nepodnětného rodinného prostředí, kdy sami rodiče bývají k agresivnímu jednání tolerantní a často ve výchově využívají fyzických trestů.

Obětí se stává jedinec určitým způsobem znevýhodněný. Ať už se jedná o omezení fyzické ve formě nějakého postižení, neobratnosti či psychické, kdy dítěti chybí sebevědomí, je úzkostlivé a plačtivé. Rodinné prostředí těchto dětí nebývá ničím nápadné, může se však jednat už byť jen o pohnutky rasové nebo o příslušnost v slabší sociální vrstvě. Oběti šikanování bývají často samotářské, nekomunikativní, s nedovedností, ale zároveň i nepotřebou navazování kontaktu. Takováto slabost a bezbrannost jedince zvyšuje tendence k provozování násilí či psychického vydírání na jeho osobě.⁷

Problémem pedagogických pracovníků je fakt, že dosavadní pedagogické vzdělání neposkytuje dostatek poznatků o problematice šikanování. Pedagogové nejsou nikterak teoreticky ani prakticky školeni pro boj se šikanou. O šikaně se tak často dozvídají jen náhodně, pokud se provalí její extrémní forma působení. Pedagogové jsou velmi často označováni rodinami i širokou veřejností za největšího viníka. Jiné formy šikany a často ještě dokonalejší fungují i v jiných organizacích - ve věznicích, výchovných zařízeních, ale často také i na pracovišti.⁸

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. s. 798-799

⁸ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. s. 21

Pastácká šikana:

*„, Prožila jsem tam peklo.
Vícekrát mě tam znásilnily.
Když jsem nechtěla zabít druhé,
Tak jsem ubližovala sobě.“⁹
(Dívka mající ruce plné jizev).*

2. 3. 5 Útěky a toulky

Útěky mohou být projevem hned několika příčin, jednak známkou psychického onemocnění nebo špatné adaptace dítěte na nové prostředí nebo nevhodné prostředí, ve kterém vyrůstá. V některých případech jde o impulzivní ráz bez předchozího plánování a motivace, v takovýchto případech se jedná zejména děti trpící poruchou syndromu hyperaktivity. Příčinou útěků však může být i touha po dobrodružství, snaha zviditelnit se mezi vrstevníky. Takovýmto útekům předchází dlouhodobá plánování, ale často také hnací faktor, kterým může být početnější parta. Pod jejím vlivem jedinec vykonává činnosti, kterých by se za normálních okolností nedopustil. Důležitou osobou party je vůdce, který za sebou sám má trestnou činnost, zde však stojí v pozici ovládajícího a trestné činy za něho vykonávají ostatní členové party. Ovládaný jedinec nemá obav z krádeží, vloupání se do bytů či jiných objektů, apod.

Toulky navazují na útěk. Hlavním rozdílem mezi těmito termíny je ten, že dítě vymyslí přesný a detailní plán svého počínání, kam půjde, kam se dostane, jakým způsobem sežene peníze na obživu, často i pácháním protiprávních skutků. Bojí se vrátit domů před následky svého jednání, často končí až vypátráním policie. Toulající se jedinci si často neuvědomují, že by se však také mohli sami stát obětí trestné činnosti, a takovýchto případů není málo.

⁹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. s. 14

Případ 13leté Renáty:

Do jedenáctého roku věku se chovala jako běžné dítě adoptivních rodičů. Po jedenáctém roce však došlo ke zvratu, inklinace k partě, první zkušenosti s kouřením a alkoholem, vzdorovitost. Ve třinácti letech se Renáta rozhodla pro útěk z domova. Z domova odešla pouze s několika částmi oblečení, úsporami od adoptivních rodičů a psem, kterého právě od nich dostala. Vydala se za cestou na Slovensko, s pozdější argumentací, že chtěla být, co nejdále svým rodičům. Dostala se až přes hranice. V Košicích na vlakovém nádraží se potkala s partou dospělých lidí, kteří jí nabízeli, že se on postarají a poskytnou jí příbytek. Co se však nestalo, důvěřivá Renáta s nimi odešla a později snad jistě litovala. Po příchodu do domu byla uzavřena ve sklepním prostoru a začala být nucena k prostituci. Pokud odmítala, únosci jí týrali nedostatkem jídla a pití. Z místa se dostala svépomocí až po třech týdnech a sama se udala policii. Po fyzické stránce na tom dívka nebyla dlouhodobě dobře a dokonce jí byla diagnostikována i pohlavní choroba. Vzhledem k tomu, že se podobných jednání i přes negativní zkušenost dopouštěla nadále, byli adoptivní rodiče nuceni dceru umístit do školského zařízení. V případě Renáty se na jejím jednání odrážel i genetický potenciál biologických rodičů, viz i shora uvedená dědičnost.¹⁰

Nutností k předcházení podobných případů je zejména fakt, že by rodiče o svých dětech měli vědět, s kým se stýkají a jakým způsobem tráví volný čas. Trendem dnešní doby se velmi často stává, že rodiče s aktivitami svých dětí souhlasí, aniž by si je ověřovali. Děti pak mnohdy tráví volný čas jinými aktivitami, než rodiče pravděpodobně očekávají a ti jsou pak překvapeni, pokud je jejich dítě při činnosti neodpovídající jeho věku ani prostředí, ze kterého pochází přistiženo.

¹⁰ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. s. 102 - 105

2. 3. 6 Rodina

Tradičně je rodina považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním umožňuje dětem kriminální chování. Zdrojem oprávněných obav je slábnoucí vazba jednak mezi rodičovstvím, ale i partnerstvím. Psychika dětí je rodinným rozvratem často dlouhodobě, někdy dokonce nevratně poškozována. Chaos v rodině uvádí dětskou psychiku do řady traumat a pocitů křivd. Nejvíce zla přichází ze slabých rodin, v nichž chybí vyzrálost rodičů, rodičovská autorita, pozitivní vzory, díky kterým nelze dobré výchovy a vývoje jedince dosáhnout. Mnohým rodičům tak chybí podvědomí o tom, že nedostatečnou nebo nevhodnou výchovou deformují hodnotový systém svého dítěte, a tím ho doslovně podněcují k páchání pozdějšího protiprávního jednání. Psychicky nevyzrálí partneři mohou vychovávat zas jen nevyzrálé bytosti, čím nezralejší tím více jsou společensky nebezpeční jejich výchovné produkty. Takoví rodiče jsou zcela nezainteresováni do potřebného dítěte, odmítaví, chladní a s minimem rodičovského zájmu.

Studie dokonce poukazují i na to, že střídavý pobyt u jednoho z rodičů, který je u českého soudnictví stále oblíbenější, může při nevštěpování stejného hodnotového systému a mravních hodnot ze strany rodičů provokovat už v rané dětské mysli ke lstivým lžím, které mohou později v době dospívání transformovat až do páchání trestné činnosti.

Dalším parametrem rodičovského chování je slabý či dokonce žádný rodičovský dohled. Čím hůře rodiče monitorují své děti, tím větší vzniká pravděpodobnost, že se dítě dopustí trestného činu již v časném věku a s přibývajícím věkem budou tyto skutky závažnější. Pokud dokonce rodiče nad skutky svých dětí přivírají oči nebo tváří-li se jako slepí, napomáhají své děti navést na šikmou plochu ještě vydatněji.

Rizikovým faktorem pro dítě může však být chybějící rodič. Častěji pak otec, který s matkou nezačal nikdy žít nebo důsledkem rozvodu. Chlapci chybí v rodině mužský vzor, s nímž by se mohl ztotožnit. Děvče pak postrádá model mužského chování, oba zároveň postrádají druhou specifickou autoritu. U obou to opět může vést k proviňování. Dívka v rámci zájmu poznání rádobí role otce může přilínat ke starším partnerům, čímž je může vystavovat i ohrožování výchovy mládeže.

Chlapci vyrůstají bez otců – mužské autority jen s velkými obtížemi a bouřlivá puberta u nich může vést k páchaní protiprávního jednání.¹¹

„Mladí lidé se dnes rodí do světa, který se překotně mění, který klade na mladou generaci nebývalé požadavky a který před ně zároveň rozprostírá rozsáhlé menu možností, ale i omezení. Moderní společností konzumu jsou rozprostírány lákavé požitky a materiální hodnoty, o které je možno (snad až nutno usilovat). Jejich dosažení je však reálné pouze pro část populace, nikoliv však pro převážnou část lidí ze spodních vrstev sociálního žebříčku. Tento pocit je pro mladistvé (budoucí) delikventy frustrující. A jestliže navíc odvozují svou lidskou hodnotu pouze ze systému „mít“ a ne ze skrytého a hodnotnějšího „být“, pak jim nezbyvá než se přičinit o přerozdělení materiálních statků. K tomuto řešení je často vede také rodinná (asociální či přímo kriminální) tradice, degradující etiketizační tlak sociálního okolí a výchovou neregulované osobnostní vybavení.“¹²

2. 4 Intervence

Pro kapitolu intervence se autorka rozhodla zejména z důvodu nastínění, jakými způsoby je kriminalita páchaná mládeží ošetřována. Jedná se o popsání jisté posloupné spolupráce počínající u kurátora pro mládež, následné činnosti soudů a středisek probační a mediační služby. Také však o zakomponování výchovných institucí, které v některých případech delikventně jednající mládeže vyžadují nezbytnou nutnost.

2. 4. 1 Orgán sociálně právní ochrany dětí – kurátor pro mládež

Správní činnost státu v sociální oblasti pro děti páchající trestnou činností u nás, zajišťují kurátoři pro mládež městských úřadů a obcí s rozšířenou působností. Kurátor pro mládež spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení. Do jejich náplně spadá péče o děti mladší 15 let, které se dopustily činu jinak trestného,

¹¹ NOVOTNÝ, Petr. *Epidemie delikvence*. s. 32-33

¹² HOLAS, Jakub. VEČERKA, Kazimír. Základní rysy delikvence mladistvých v ČR. *Kriminalistika*. 2007, str. 1-2

o mladistvé ve věku od 15 -18 let, kteří se dopustili přestupku či provinění a bylo proti nim zahájeno trestní stíhání.

V této kapitole bude autorka čerpat zejména své poznatky z praxe, které získává při výkonu svého zaměstnání. Významným důkazním materiálem k bližšímu poznání nezletilého, ale i mladistvého a též k určení nejvhodnějšího opatření je zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech. Tuto zprávu vypracovává na požádání policie právě OSPOD. S vypracovanou zprávou je následně policejní spis uzavřen a odeslán na státní zastupitelství, které podává k soudu obžalobu, a ten stanoví termín hlavního líčení (v případě nezletilých jednání). V jiném případě může okresní státní zastupitelství rozhodnout o jiné alternativě trestu – zastavení trestního stíhání, podmíněčné zastavení trestního stíhání s uložení zkušební doby.

Do zprávy zpracované úsekem OSPOD se zjišťují především z rodinných poměrů bližší údaje k rodině - jména rodičů, jejich pracovní zařazení a společné soužití. Nevyjímaje ani společné vztahy mezi rodinou, výchovné působení rodičů na jejich dítě, vztah podezřelého či pachatele trestné činnosti k rodičům a případným sourozencům. Z osobních poměrů jsou následně důležité záznamy ze školy, počet splněných roků povinné školní docházky, výčet navštěvovaných škol, prospěch a chování, případné záznamy o školní docházce. K sociálním poměrům se zmiňuje postoj jedince k jeho provinění a dále též ochota zajištění nápravy způsobených škod, přehled jeho dalších provinění či přestupků a opatření vůči němu použitých.

Důležitostí je také zmínit evidence jedince v lékařských zařízeních, výchovných a vzdělávacích institucích (např. dětské psychiatrické ambulance, střediska výchovné péče, speciální pedagogická centra, pedagogicko psychologické poradny) a vyjmenování volnočasové aktivity jedince. Součástí zprávy by mělo být, zda se jedná o jedince vyrůstající v domácím či ústavním prostředí. K vypracování této zprávy je nutností přistupovat velmi zodpovědně, neboť rozhodující orgán na ni přikládá při stanovení vhodného trestu značný význam.

K vypracování zprávy dochází na základě pozvání rodičů(e) společně s jejich delikventně jednajícím dítětem na OSPOD k příslušné kurátorce pro mládež, která

má na starosti pracovní obvod, v němž má rodina místo bydliště. Rodině je vysvětlen důvod pozvání, následně jsou zjišťovány potřebné shora jmenované podklady pro vypracování zprávy o poměrech. Samotným závěrem je rodina poučena o možných opatřeních ukládaných soudem, v některých případech o součinnosti střediska Probační a mediační služby.

Středisko PMS je určeno zejména v péči o mladistvého, který projeví zájem o kontakt se střediskem pro případnou mediaci s poškozeným. Na středisko je odkázán společně s usnesením o zahájení trestního stíhání. Pracovnice střediska PMS je vyrozuměna o tom, že ji bude mladistvý kontaktovat. Ke kontaktu se střediskem je však nutné ze strany mladistvého doznání k protiprávnímu jednání, schopnost převzetí odpovědnosti za své jednání a také aktivní přístup k řešení problematiky, v jiném případě by kontakt neměl smysl. Pokud mladistvý nemá zájem o kontakt se střediskem PMS nebo se jedná o opakovaného delikventa, který páchá trestnou činnost vědomě, bývá poučen pouze o vhodnosti chování v soudní síni. Na tomto místě se s mladistvým delikventem s určitým odstupem opět setkáváme. Také s nezletilým provinilcem se opět setkáváme u soudu v rámci ústního jednání a uložení vhodného opatření.

Včetně soudního projednání případu v rámci trestního řízení může kurátor pro mládež také podávat návrhy nebo podněty soudu na uložení vhodného výchovného opatření – ochranné výchovy. Ochranná výchova je druhem ochranného opatření definovaná trestním zákoníkem a přistupuje se k ní na základě opakované pro společnost nebezpečného protiprávního jednání nezletilého nebo mladistvého jedince.

2. 4. 2 Intervence soudu

Ochranná výchova je nejedním z ochranných opatření, které lze uložit mladistvému v trestním řízení. Ukládá se zejména z důvodu, že je u nich předpokládána více než u kohokoli jiného včasná náprava úspěšný návrat do společnosti. V některých případech by měl institut ochranné výchovy odložit nepodmíněné odnětí svobody a nahrazovat tak možnost přípravy v zařízení na

řádný život po propuštění. Jde zejména o případy, kdy o mladistvého není v rodině náležitě postaráno.

Ochranná výchova může být uložena jednak mladistvému a jednak osobě mladší patnáct let. U nezletilého ji lze uložit pouze občanskoprávním řízením, a to pokud osoba dovršila dvanáctého roku věku a je mladší patnácti let, přičemž však spáchala čin, za který trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu.

Ochranná výchova trvá do doby splnění jejího účelu, nejdéle však do osmnáctého roku věku. Výjimkou je zde možnost prodloužení do devatenáctého roku věku, a to pokud ji vyžaduje zájem svěřence. O prodloužení ochranné výchovy rozhoduje soud, a to však ještě před dosažením zletilosti.

V ojedinělých situacích může soud dojít k závěru, že pominuly důvody uložené ochranné výchovy. V takovýchto případech není nutné ochrannou výchovu vykonat, soud však musí od výkonu v rámci řízení upustit. Je však předtím mít nutně ověřené, že mladistvý bude řádně veden a vychováván. Pokud k výkonu ochranné výchovy došlo a jedinec je podroben v zařízení úspěšné převýchově, avšak na druhou stranu nepominuly všechny okolnosti jejího nařízení, může soud mladistvého podmíněčně propustit mimo zařízení. Nesplní-li jedinec očekávání této podmínky, rozhodne soud o pokračování výkonu ochranné výchovy v zařízení.¹³

Povinností soudu je kontrolovat zda přetrvávají důvody tohoto opatření, a to zejména vyžádáním zprávy od příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí. Soud může však také k vyjádření vyzvat rodiče, ale i samotné dítě, nad kterým opatření běží, obzvláště pak dítě dostatečně rozumově vyspělé. Výkon ochranné výchovy zajišťuje rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu, pokud tak stanoví soud. Dojde k výzvě předání nezletilého dítěte příslušnému zařízení. Pokud tak osoba odpovídající za výchovu neučiní, podává obecní úřad obce s rozšířenou působností návrh na výkon rozhodnutí. Sledování výkonu ochranné výchovy

¹³ Redakce epravo.cz. *Www.epravo.cz : EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2001 [cit. 2010-09-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>>

provádí obecní úřad s rozšířenou působností, navštívit však zařízení mohou však také zaměstnanci kraje či ministerstva práce a sociálních věcí.¹⁴

2. 4. 3 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Problematiku upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Účelem zařízení je zajištění výchovy a vzdělávání na základě rozhodnutí soudu. Účelem těchto zařízení je narovnání narušeného vývoje dítěte, odstranění či zmírnění negativních projevů jednání.

2. 4. 3. 1 Diagnostický ústav

Pobyt v diagnostickém ústavu může být nařízen soudně nebo na základě dobrovolnosti. K dobrovolnému pobytu je nutností uzavřít dohodu mezi ředitelem ústavu, zákonnými zástupci, ale také svěřencem samým. První kontakt v zařízení má jedinec se sociální pracovníci. Tato si dítě přebírá od rodičů nebo prostřednictvím orgánu sociálně právní ochrany dětí s potřebnými doklady. Následně se s jedincem seznamují další pracovníci, zejména psycholog, etoped, vychovatelé. Těsně před koncem pobytu vypracovávají ke svěřenci závěrečnou zprávu, ve které na základě adaptace jedince a dalších zjištěných informací rozhodují o přemístění (v případě nařízené ochranné výchovy do výchovného ústavu). Jen minimum dětí se po zhruba osmitýdenním pobytu v diagnostickém ústavu vrací zpět k rodičům. Hlavní vodítkem při přemístění je zejména také fakt, zda cílové zařízení vyučuje učební obor, který má svěřenec již začatý nebo má o něj případně zájem.

V České republice rozlišujeme dětské diagnostické ústavy, kam jsou umísťovány děti s povinnou školní docházkou od diagnostických ústavů pro mládež, kam spadají děti určené pro učební obor případně pracovní zařazení.

¹⁴ ZEMAN, Petr a kol. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy* [online]. Praha: KUFR s.r.o., 2009 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/356.pdf>>

2. 4. 3. 2 Výchovný ústav

Do výchovného ústavu jsou zařazováni děti se závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní či ochrannou výchovou. K výkonu ochranné výchovy dochází ve zvláštních výchovných zařízeních. V ústavech je nutno zajistit dostatek kvalifikovaného personálu, který je svěřencům schopen vytvořit podmínky nejen pro dokončení základní školní docházky, ale i další vzdělávání, případně zařazení do vhodné pracovní skupiny pro pozdější sjednávání pracovních poměrů.¹⁵

2. 4. 4 Probační a mediační služba

Byla vytvořena zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Probační a mediační služba (dále jen PMS) je organizační složkou státu. Ministerstvo spravedlnosti vytváří pro PMS podmínky k řádnému výkonu probace a mediací, zajišťuje její činnost nejen po stránce personální, organizační, hospodářské, ale i finanční. Ministerstvo spravedlnosti však touto cestou vykonává nad střediskem PMS také určitý dohled. Zaměstnanci PMS uplatňují svůj výkon funkce ve věcech projednávaných v trestním řízení.

Probace je tímto zákonem vysvětlována jako vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným, také však jako kontrola výkonů trestů nespojených s odnětím trestu svobody. Na požádání soudce může kontrolovat odsouzené s uloženou podmínkou. Mediací rozumějme mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným.

Pracovníci PMS poskytují obviněnému odborné vedení, sledují a kontrolují jeho chování, spolupracují s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém jedinec žije, aby do budoucna vedl spořádaný život. Jejich dalším cílem je ochrana společnosti před další kriminalitou ve smyslu efektivního zajištění alternativních opatření a řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Také však větší zapojení

¹⁵ MATOUŠEK, Oldřich., KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. s. 158 – 160

obviněného do procesu nápravy, odškodnění postižených a zapojení pachatele opět do běžných norem společenského života.

Jak je již uvedeno výše, prostřednictvím PMS lze zprostředkovat mediaci neboli mimosoudní vyrovnání mezi pachatelem a poškozeným. Jedná se o jakési **narovnání** mezi těmito stranami s přijatelnou formou odčinění vzniklých škod. Toto odčinění může zahrnovat finanční náhradu, omluvu nebo odškodnění výkonem nějaké služby. Smysl tohoto alternativního trestu spočívá v tom, že pachatel se může aktivně angažovat na řešení svého případu, může převzít odpovědnost za spáchané protiprávní jednání. U poškozeného mohou být při narovnání zohledněny jeho potřeby a zájmy. Podmínkou této formy alternativního opatření je, aby obě strany souhlasily. Na základě tohoto souhlasu dochází později k uzavření vlastní dohody, v níž je definován oboustranně přijatelný způsob vyřešení vzniklé situace. Dohoda se následně zašle na okresní státní zastupitelství, které může dohodu akceptovat, a na základě toho aplikovat podmíněné zastavení trestního stíhání pachatele se stanovením zkušební doby. Ve zkušební době se musí odsouzený řádně osvědčit. Hlavní účelem opatření je, že se mohou touto cestou obě strany vyhnout negativnímu ovlivnění soudním jednáním.¹⁶

U našich mladistvých delikventů mohu potvrdit, že se toto alternativní opatření stalo velmi častým, využívají jej především ti prvotrestaní. Prostřednictvím našeho orgánu sociálně právní ochrany dětí zprostředkováváme mladistvým provinilcům kontakt se střediskem probační a mediační služby, která s nimi již podniká další příslušné kroky.

2. 4. 5 Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče je zařízení poskytující služby preventivně výchovné, diagnostické a poradenské dětem a mladistvým s výchovnými problémy nebo již vzniklými poruchami chování. Spolupracuje se školami, pedagogicko psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry, orgány sociálně

¹⁶Probační a mediační služba České republiky [online]. 14.7.2000 [cit. 2010-12-18]. *Zákon o Probační a mediační službě*. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/zakon-o-probacni-a-mediacni-sluzbe/>>

právní ochrany dětí, dětskými psychiatrickými ambulancemi, probačními a mediačními středisky, dalšími institucemi a neziskovými organizacemi.

Diagnostickou činnost s klientem provádí psycholog a speciální pedagog v rámci ambulantní i pobytové části. Provádí psychologickou diagnostiku osobnosti, speciálně pedagogickou a psychologicky pedagogickou diagnostiku poruch chování, diagnostiku sociálního vývoje, diagnostiku příčin poruch chování. Na preventivně výchovné činnosti se podílí speciální pedagog, psycholog, vychovatelé. Vypracovávají individuálně výchovné plány k jednotlivým klientům na základě, kterých později provádějí jednorázovou či dlouhodobější terapeutickou činnost. Preventivně výchovné činnosti probíhají na ambulantním i internátním oddělení střediska. Poradenskou činnost vykonávají také odborní pracovníci střediska, zprostředkovávají kontakty klientů do jiných zařízení dle povahy problémů.

Cílem poskytovaných služeb v zařízení je nastartování změn v té oblasti, ve které má dítě problémy, aby u nich nenastal důvod k nařízení ústavní péče. Účelem zařízení je poskytování preventivně výchovné péče dětem a mládeži, jež se potýká s problémy ve škole - záškoláctvím, výchovnými problémy, nerespektováním autority rodičů, s osobními a psychickými problémy, počínajícím asociálním chováním - drobnými krádežemi, experimenty s drogami, alkoholem a šikanou.

Vedle ambulantní intervence zprostředkovává SVP také dvouměsíční internátní pobyty. Zákonní zástupci se podílejí na úhradě péče za své děti podle platných právních předpisů. Program ve středisku je sestaven z výuky, která probíhá přímo v budově. Děti se vzdělávají v jedné speciální třídě podle individuálního výukového plánu. Mimo jiné se zúčastňují skupinových i individuálních sezení s psychologem a etopedy, na kterých rozebírají problematiku jednotlivých dětí. Samozřejmě probíhá příprava do školy na následující den a ve zbytku dne děti tráví organizovaně svůj volný čas – aktivity sportovního i jiného zaměření. Mezi výchovná opatření střediska patří snížení kapesného, omezení či zákaz trávení volného času mimo zařízení, dodržování pořádku a kázně, podrobení se na výzvu ředitele testům na přítomnost omamných a psychotropních látek, ale také alkoholu v organismu.

V zařízení pracují kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci s podmínkou psychologické způsobilosti, která je zajišťována psychologickým vyšetřením před započítáním pracovního vztahu.

2. 5 Trestní postavení mládeže

Cílem zákona je komplexní postihnout problematiku zacházení se všemi dětmi a dospívajícími, kteří svým jednáním způsobují porušování zákona. V samotném důsledku to znamená projednání každého případu vážnějšího porušení zákona specializovaným soudem, který bude moci vybrat nejvhodnější opatření s ohledem na věk, rozumovou a mravní vyspělost dítěte a především závažnost spáchaného činu.

Autorka považuje za velmi důležité zmínit se o řešení spáchaného protiprávního jednání, neboť čtenáři by mělo být zřejmé podle jakých norem, se při ukládání trestů postupuje. Zejména fakt, že se jedná o odlišné projednávání než u dospělých jedinců.

2. 5. 1 Opatření ukládána dětem mladším 15 let

V řízení proti dětem mladším patnácti let postupuje soud pro mládež podle zvláštních předpisů upravujících občanské soudní řízení, neboť děti mladší patnácti let nejsou trestně odpovědné a nelze proti nim vést trestní řízení. Při ukládání vhodného opatření se dbá na výchovné působení na dítě a sleduje se i preventivní účinek opatření. Opatření jsou soudem pro mládež ukládána zejména na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření.

✓ **Výchovná povinnost**, kdy soudem pro mládež může být nařízena např. povinnost podrobit se léčení na návykových látkách, která není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku.

✓ **Výchovná omezení**, kdy soudem pro mládež může být uloženo omezení, např. nezdržovat se na určitém místě. Výchovná omezení smí být však uloženy jen tak, aby nenarušily především plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy.

✓ **Napomenutí s výstrahou**, přičemž hlavním cílem tohoto opatření je vytknutí protiprávnosti jednání a upozornění na konkrétní důsledky v případě páchání další trestné činnosti.

✓ **Dohled probačního úředníka**, přičemž probační úředník navštěvuje při výkonu dohledu dítě mladší patnácti let také v místě jeho bydliště a školy. V případě porušení lze opatření přeměnit na jiné výchovné opatření, což však platí i pro další jmenovaná opatření.

✓ **Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče**

✓ **Ochranná výchova** může být uložena také dítěti mladší patnácti let, její uložení odůvodňuje především povaha spáchaného činu a zajištění řádné výchovy dítěte. Soud pro mládež může v některých případech dokonce od uložení opatření upustit, postačuje-li k dosažení účelu pouhé projednání činu dítěte.¹⁷

2. 5. 2 Opatření ukládaná mladistvým

Vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého je účelem ukládání opatření vůči mladistvému. Zohledňuje se stupeň rozumového a mravního vývoje, ale také osobnost jedince, výchova a prostředí, ze kterého mladistvý pochází. Dalším faktem je ochrana mladistvého před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchání provinění.

2. 5. 2. 1 Výchovná opatření

Usměrňují způsob života mladistvého, podporují a zajišťují jeho výchovu. Ukládány často bývají při upuštění od uložení trestního opatření nebo podmíněném upuštění od uložení trestního opatření, a to k dosažení správného účelu. Výchovná opatření se ukládají samostatně, ale mohou být uloženy současně s ochranným nebo trestním opatřením. Výchovnými opatřeními jsou *dohled*

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. s. 1145-1146

probačního úředníka, probační program (především program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací nebo rekvalifikační činnost, a to k podpoře vhodného sociálního chování a urovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným), *výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou*.

Ve své podstatě jde o stejná opatření, jako jsou ukládána dětem mladším patnácti let. Výchovné opatření však může soud se souhlasem mladistvého ukládat již v průběhu trestního řízení, nejdéle však do jeho pravomocného skončení. Mladistvý má kdykoli v průběhu možnost svůj souhlas odvolat, přičemž tímto rozhodnutím opatření končí. V druhém případě, kdy je výchovné opatření ukládáno v trestní věci, není souhlas mladistvého vyžadován. O změně výchovných opatření rozhoduje ve veřejném zasedání soud, který opatření uložil na návrh státního zástupce, probačního úředníka, orgánu sociálně právní ochrany dětí, ale i bez návrhu na základě vlastního rozhodnutí.

Probační program směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování v rozporu se zákonem, a vede k podpoře jeho sociálního zázemí a urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje ho do seznamu probačních programů vedených Ministerstvem spravedlnosti. V praxi se lze setkat s programy tohoto typu ambulantními i ústavními. Ve výroku soudního rozhodnutí je nutno přesně uvést, kde a jak dlouho bude program vykonáván.¹⁸

2. 5. 2. 2 Ochranná opatření

Ochranná výchova se ukládá mladistvému, pokud selhávají méně intenzivní prostředky, byly již všechny vyčerpány nebo nemají naději na úspěch. Fakticky se ochranná výchova velmi blíží nepodmíněnému trestu odnětí svobody a předpokládá odejmutí mladistvého od rodiny do kolektivního zařízení s přísnějším režimem. Účelem je kladné ovlivnění vývoje mladistvého, ale také ochrana společnosti před pácháním dalších provinění. Dalšími ochrannými

¹⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výchovná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006. s. 1-4

opatřeními jsou *ochranné léčení a zabránění věci či jiné majetkové hodnoty*, kdy tyto jsou ukládány podle trestního zákoníku.

Ochranné léčení ukládá soud, přičemž však v naprosté většině akceptuje doporučení znalců z oboru zdravotnictví a soudní psychiatrie. O uložení ochranné léčby rozhoduje duševní stav mladistvého, ať už vlivem nemoci nebo oddávání se zneužívání psychotropních látek a s ohledem na nebezpečnost pachatele při spáchání provinění. Ve výroku usnesení musí soud zároveň rozhodnout, zda se léčení ukládá ve formě ambulantní nebo ústavní.

Zabránění věci soud obvykle určí v případě, kdy bylo touto věcí spácháno provinění nebo byla získána jako odměna za spáchaný skutek, v jiném případě by mohla být pořízena ještě výměnou. Od nabytí právní moci rozsudku se vlastníkem zabrané věci stává stát. Téhož dne zanikají k věci všechny zástavní práva i věcná břemena.¹⁹

2. 5. 2. 3 Trestní opatření

Při výměře trestního opatření se jako k polehčující okolnosti přihlédne, pokud pachatel úspěšně vykonal probační program, poskytl zadostiučinění poškozenému, uhradil částečně nebo plně vzniklou škodu a chová se dostatečně vhodně, že lze předpokládat jeho budoucí beztrestnost. V souvislosti s uložením trestních opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.

Za spáchané provinění může soud uložit pouze tato trestní opatření: *obecně prospěšné práce, peněžitě opatření a peněžitě opatření s podmíněným odkladem, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.*

¹⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Ochranná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006. s. 1-2

✓ **Obecně prospěšné práce**

Nesmí ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého. Soud může k tomuto opatření uložit i výchovné opatření. Horní hranice sazby tohoto trestního opatření u mladistvého nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku.

✓ **Peněžitě opatření**

Ukládají se za podmínek stanovených trestním zákoníkem, tedy je-li mladistvý již výdělečně činný nebo toto dovolují jeho majetkové poměry. Denní sazba činní nejméně 100 Kč a nejvíce 5 000 Kč. Vedle peněžitého opatření může soud uložit i vhodné výchovné opatření. Při neplnění podmínek soudu může být náhradním trestem odnětí svobody. Soud může za určitých podmínek mladistvému peněžitě opatření podmíněně odložit.

✓ **Odnětí svobody podmíněné**

Soud stanoví při uložení tohoto trestního opatření zkušební dobu na jeden až tři léta. Dále může soud použít výchovná opatření, stanovit dohled nebo přiměřeně prodloužit zkušební dobu (ne více než dvě léta).

✓ **Odnětí svobody nepodmíněné**

Horní hranice sazby nesmí převyšovat pěti let a dolní hranice jeden rok. Uložit ho lze s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo v případě, že předchozí použitá trestní opatření zjevně nepostačovaly k dosažení účelu. Soudu je dovoleno uložit výjimečný trest deseti let, a to pokud je způsob provedení činu mimořádně vysoký s těžko napravitelnými následky.²⁰

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* s. 1118-1126

2. 6 Prevence kriminality

Aby se předcházelo protiprávnímu jednání mládeže, jsou nutná určitá preventivní opatření. Je to proces, se kterým by se mělo započít od nejútlejšího roku věku, kdy základem úspěchu prevence kriminality je její dlouhodobé působení. Do prevence kriminality (snaha eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítáním nebo před jejím pokračováním) zahrnujeme veškeré aktivity a opatření směřující k předcházení trestné činnosti, oslabování či eliminaci příčin a podmínek jejího páchání.

2. 6. 1 Prevence sociální

Má velmi široké zaměření, směřuje do celé společnosti, soustřeďuje se na sociální faktory, jejich neutralizaci resp. překonávání. Jde tedy o aktivity zaměřené na zlepšování nepříznivých společenských podmínek, které jsou považovány za kriminogenní a také na aktivity ovlivňující proces sociální integrace jedince – jeho socializaci. Žádoucího stupně konformity lidského chování dociluje společnost především vnější kontrolou spočívající na fungování normativních systémů (např. pracovní řád, morálka, obyčeje, hodnotové systémy, kulturní tradice).

Mládež a rodina mají z hlediska prevence klíčový význam. V rodinném prostředí probíhají zpravidla prvotní procesy socializace asociální integrace. Zde si jedinec vytváří základní sociální postoje, vytváří si vazby a učí se řešit konflikty. Neméně významným sociálním systémem je též škola, kde mládež tráví největší část svého formativního období. Vedle výuky se zde dostává žákům základů výchovy k odpovědnosti sebe sama a pocitu sounáležitosti s ostatními. Také volnočasové aktivity jsou předmětem preventivních programů s cílem eliminovat aktivity kriminálního charakteru (pití alkoholu, krádež, vandalismus) a nabídnout mládeži pozitivní alternativy volného času.

2. 6. 2 Prevence situační

Při výskytu kriminality hrají vedle počtu potenciálních pachatelů a úrovně vnější sociální kontroly důležitou úlohu také rizikové situace – příležitosti k páčání trestné činnosti. Situační prevence představuje soubor opatření a prostředků cílených k omezování příležitostí k páčání trestné činnosti. Kriminologické poznatky i kriminalistické výzkumné sondy ukazují, že např. pro některé kriminální aktivity jsou přitažlivá určitá místa, dny v týdnu, hodiny dne (např. centrum města, okolí kasina, opuštěný park, neosvětlené podchody, sídliště o víkendu atd.). V opatřeních situační prevence se nejvíce uplatňují technické prostředky, dále opatření organizační a administrativní. Jsou nejvíce rozšiřována a uplatňována v oblasti majetkové kriminality: zlepšení dohledu nad rizikovými místy (hlídkové služby policie, soukromé bezpečnostní služby, údržba veřejného osvětlení).

Důležitým opatřením je i přemístění ohrožených věcí na bezpečné místo (umístění peněz, šperků a dalších cenností do bankovních sejfů, parkování automobilů na hlídaných parkovištích, odnášení cenných věcí ze zaparkovaných vozidel). Také omezení přístupu k prostředkům vhodným pro trestnou činnost je důležitou součástí situační prevence (prodej a držba střelných zbraní, jedů, výbušnin).

2. 6. 3 Prevence primární

Je orientovaná na celou společnost, na instituce i nejširší veřejnost občanů. Představuje nepřímou strategii. Působí plošně bez ohledu na stupeň ohrožení nebo rizikovitosti. Nejvíce se uplatňuje v oblasti sociální. Důležité jsou i aktivity výchovné, vzdělávací, poradenské, přičemž je zvláštní pozornost věnovaná mladé populaci, především využívání volného času, možnost sportovního využití, apod. Těžiště této prevence spočívá v rodinách, školách a lokálních společenstvích.

2. 6. 4 Prevence sekundární

Tato prevence je ji chápána jako strategie přímá. Vedle jedinců i kriminálně rizikových skupin se zaměřuje též na ochranu materiálních hodnot, které jsou

nejčastěji předmětem jejich zájmu. V rámci sekundární prevence jsou poskytovány rozšířené poradenské služby, linky důvěry, kontaktní centra, azylové domy. Důležitá je i práce terénních pracovníků, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží.

Zabývá se rizikovými jedinci a skupinami, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli, ale i oběťmi trestné činnosti, sociálně patologickými jevy a zejména příčinami kriminogenních situací.

2. 6. 5 Prevence terciární

Je přímou strategií, zaměřenou na kriminální populaci s cílem zabránit recidivě. Jejimi hlavními nástroji jsou proto tresty, jejich ukládání a výkon, ochranná opatření a také postpenitenciární péče. Jejím cílem je zejména udržení dosažené výslednosti předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí. Oblastí primární a sociální prevence kriminality se zabývá Ministerstvo práce, školství a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence spadá do resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, v některých souvislostech i do resortu Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví. V některých částech prevence kriminality působí i Ministerstvo obrany.²¹

V České republice je vrcholným státním orgánem prevence *Republikový výbor pro prevenci kriminality* zřízený v roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev. Na Ministerstvu vnitra ČR existuje zvláštní „*odbor prevence kriminality*“, který se zabývá praktickou realizací prevence kriminality. Druhá oblast, které Ministerstvo vnitra v rámci prevence věnuje svoji pozornost, je preventivní činnost Policie ČR.²²

²¹ KITTLEROVÁ, Andrea. *Prevence kriminality mládeže*. Olomouc, 2010. 152 s. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z WWW: <<http://theses.cz/id/3z5ji2/84178-219624580.pdf>>.

²² ZOUBKOVÁ, Ivana, NIKL, Jaroslav, ČERNÍKOVÁ Vratislava. *Kriminalita mládeže*. s. 47

3 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Poslední kapitolou (2.7) byla završena teoretická část bakalářské práce. Teoretická část byla zaměřena na představení problematiky delikvence mládeže jako takové. Poslední kapitola je považována za klíčovou, a proto jí byl přikládán největší význam, neboť právě včasným zahájením prevence se dá počínající kriminalitě již v dětském věku předcházet. Nicméně důležitost byla přikládána i dalším kapitolám, v opačném případě by nebyly součástí práce. Důležitost je přikládána tak i kapitole příčiny vedoucí k páchání trestné činnosti, přičemž největší význam je spatřován z jejího hlediska v instituci rodiny. Nastíněním speciální právní úpravy zabývající se nezletilými a mladistvými pachateli by v tento moment čtenáři měly být patrné rozdíly v ukládání opatření s rozdílem od dospělých pachatelů. Jednotlivá opatření jsou v několika kapitolách vysvětlena.

Následující kapitoly budou věnovány druhé části bakalářské práce, a to *praktické*, ve které se bude pracovat se vzorky protiprávně jednajících nezletilých a mladistvých pachatelů.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Tématem bakalářské práce je kriminalita mládeže, konkrétně směřovaná na klientelu mosteckých kurátorů pro mládež. V předchozím textu byla uvedena teorie k tématu kriminalita mládeže. Praktická část se bude zabývat průzkumem, jehož cílem je vyhodnocení tohoto průzkumu.

4. 1 Cíl praktické části

V průzkumné části bakalářské práce budou převedeny poznatky do praktické podoby. Na úvod praktické části byla vytyčena metoda průzkumu, která byla blíže popsána, a čtenář byl uveden do povědomí o kvalitativním vzorku respondentů. Pomocí metody dotazníku proběhlo analyzování otevřeným kódováním a výsledkem byly odpovědi nejen na samotné předpoklady, ale i další zjištění, která byla do práce vkládána pro zajímavost, ale také pro hledání souvislostí v jednotlivých odpovědích respondentů.

4. 1. 1 Předpoklady průzkumu

P1: Lze předpokládat, že nezletilí a mladiství pachatelé se více jak z 50% dopustili první trestné činnosti v partě.

P2: Lze předpokládat, že trestnou činnost páchají nezletilí a mladiství pachatelé minimálně z 70% z rodin, kde je alespoň jeden rodič dlouhodobě nezaměstnaný.

P3: Lze předpokládat, že více jak 60% nezletilých a mladistvých pachatelů se dopouští majetkové trestné činnosti.

4. 2 Popisná statistika zkoumaného vzorku

Vzhledem k tomu, že autorka nezkoumala informovanost obyvatelstva k řešené problematice, nejsou respondenty lidé z širší veřejnosti. Respondenty je klientela mosteckého orgánu sociálně právní ochrany dětí, s jejichž vzorkem bylo pracováno v posledních dvou letech. Jedná se o dívky a chlapce dorostového věku, kteří se dopustili činu jinak trestného nebo provinění. Celkový počet, se kterým bude dále

pracováno je padesát respondentů (N=50 respondentů), přičemž z toho bylo spolupracováno s devětatřiceti respondenty muži (Nm = 39 respondentů) a 11 respondentkami ženami (Nž = 11 respondentů). Cílem bylo získat odpovědi na otázky v položeném dotazníku z plného počtu uvedených respondentů. V tomto množství byly dotazníky rozdány a v plném počtu vráceny opět zpět. Dotazníky byly vyplňovány v rámci prováděných pohovorů kurátory pro mládež na úseku OSPOD a ve spolupráci s několika školskými zařízeními, ve kterých je klientela na základě soudem vydaného rozhodnutí dočasně umístěna. Rozhodujícím kritériem pro posuzování otázek v dotazníku byl zvolen věk. Výzkumná metoda bude zpracována pro lepší přehlednost a samozřejmě i dobré vyhodnocování do tabulek a grafů. Je zřejmé, že na vyplnění dotazníku se podílelo více respondentů mužů. Celosvětově je ze statistik patrné, že mužské pohlaví je na přednější příčce při páchání delikventního jednání.

4. 3 Použité průzkumné metody

Pro bakalářskou práci byla zvolena jako průzkumná metoda formy anonymního dotazníku. „*Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. Oproti jiným typům průzkumů (jako například osobní nebo telefonický rozhovor, pozorování, skupinový rozhovor, atd.) je možné prostřednictvím dotazníku získat informace s mnohem menší námahou a levněji. Dále se výsledná data dají mnohem jednodušeji zpracovávat.*“²³

Dotazník obsahuje připravené písemné otázky, na které respondenti odpovídají. Dotazník byl formulován tak, aby byl, co nejméně časově náročný a pro jednotlivé respondenty pochopitelný. V dotazníku jsou otázky uzavřeného a polouzavřeného typu. Obě formulace otázek mají své výhody, ale i nevýhody. V uzavřených otázkách je jako výhoda spatřována menší náročnost na vyjadřovací schopnosti respondenta. Na druhou stranu jsou však ztráceny některé informace, protože jedná-li se o otázku otevřeného typu, mají respondenti možnost odpovídat podle

²³Dotazník - online : ...jak na dotazník [online]. 2007 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.dotaznik-online.cz/index.htm>>

svých možností, pocitů a schopností. Autorka si proto, aby se alespoň částečně dozvěděla pocity jednotlivých respondentů, obsadila do dotazníku otázky polozavřeného typu. Polozavřené otázky kombinují výhody (ale také nevýhody) otevřených a uzavřených otázek. Polozavřené otázka vznikne přidáním varianty "jiné" do uzavřené otázky, která je vlastně otevřenou otázkou a umožňuje respondentovi volně vyjádřit svůj názor. Otázek v dotazníku bylo zvoleno dvanáct, přičemž sedm otázek je uzavřeného typu a pět otázek polozavřeného typu.

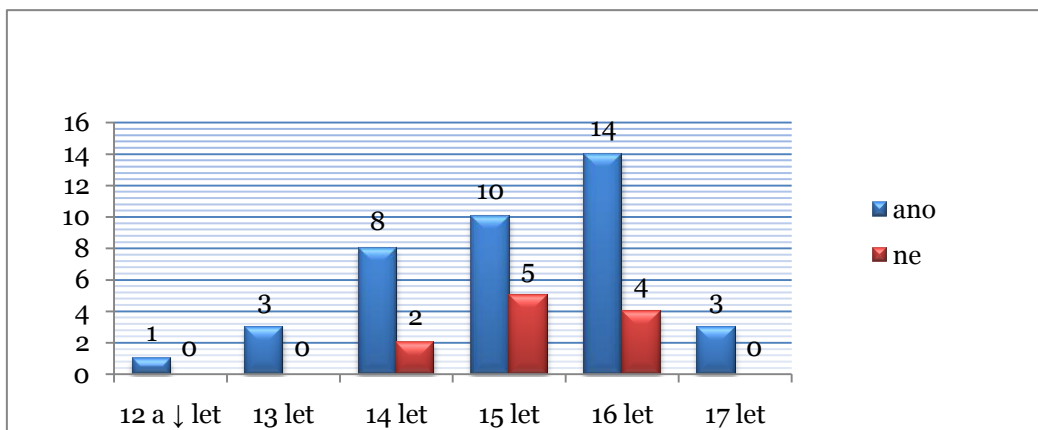
4. 4 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

V této části bakalářské práce budou prezentována data ze samotného průzkumu a také jejich interpretace. Návratnost dotazníků byla stoprocentní, neboť byly rozdány v rámci provedených pohovorů s jednotlivými klienty a dále byly rozšířeny pracovníky výchovných zařízení mezi další klientelu OSPOD. Časovou náročnost dotazníku byla v průměru stanovena na 10 až 15 minut. Průzkum probíhal v době od počátku listopadu 2010 do konce měsíce prosince.

1. Dopustil (a) ses protiprávního jednání pouze v jednom případě?

Tabulka č. 1 – Protiprávní jednání

	ano				ne			
	Četnost		Kumulativní četnost		Četnost		Kumulativní četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	1	3	1	2,56	0	0	0	0
13 let	3	8	4	10,26	0	0	0	0
14 let	8	20	12	30,77	2	18	2	18,18
15 let	10	26	22	56,41	5	45	7	63,64
16 let	14	36	36	92,31	4	36	11	100
17 let	3	8	39	100	0	0	11	100
celkem	39	100			11	100		

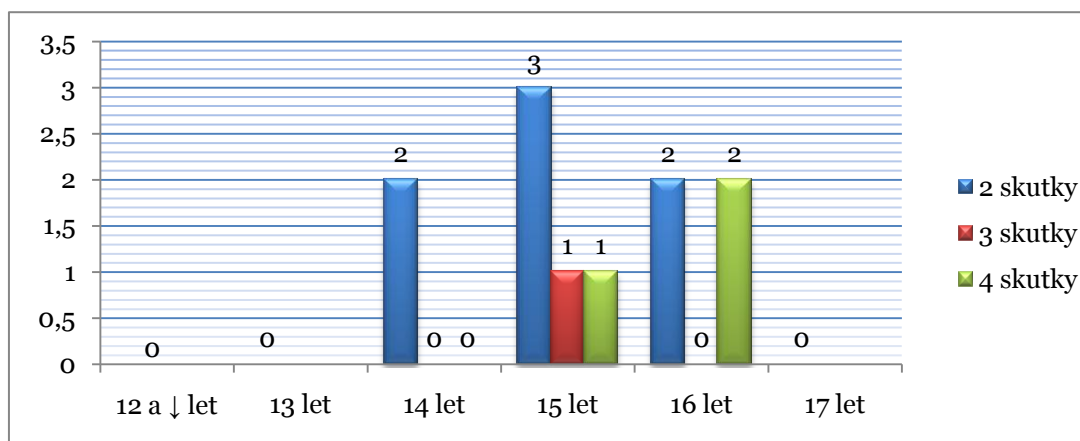

Graf č. 1 – Srovnání spáchaného protiprávního jednání

Z výpovědi respondentů vyplývá, že 39 se jich dopustilo trestné činnosti pouze v jednom případě. Největší četnosti dosáhli 16 letí respondenti, (z celkového počtu 39 respondentů se jedná o 14 případů) a nejnižší četnosti pak respondenti ve věku 12 a ↓ let, kdy se jedná o 1 případ. Dalších 11 respondentů se dopustilo trestné činnosti ve více případech. Z respondentů, kteří se dopustili trestné činnosti ve více případech dosáhli nejvyšší četnosti 15 letí respondenti, (z celkového počtu 11 respondentů se jedná o 5 případů). Ze statistického i grafického znázornění je jednoznačné, že 12 a ↓ letí, 13 letí a 17 letí respondenti se opakovaně trestné činnosti nedopustili. Návazností na tuto část otázky je zjištění, kolika skutků se dopustili respondenti, kteří páchali trestnou činností opakovaně. Uvedené údaje jsou statisticky i graficky znázorněny v následující části.

Tabulka č. 2 - Počet skutků

	2 skutky		3 skutky		4 a ↑ skutků	
	Četnost		Četnost		Četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	0	0	0	0
13 let	0	0	0	0	0	0
14 let	2	29	0	0	0	0
15 let	3	43	1	100	1	33,33
16 let	2	29	0	0	2	66,67
17 let	0	0	0	0	0	0
celkem	7	100	1	100	3	100

Graf č. 2 – Spáchané skutky

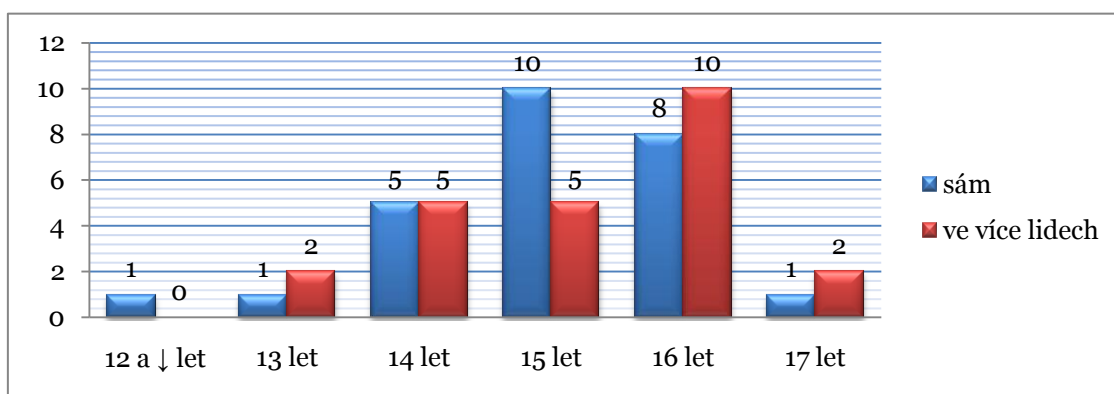
Z další výpovědi oslovených 11 respondentů vyplývá, že 7 respondentů se dopustilo 2 trestných skutků, 1 respondent se dopustil 3 trestných skutků a 3 respondenti se dopustili 4 trestných skutků. Nejvyšší četnosti dosáhli ve statistickém i grafickém znázornění respondenti 2 spáchaných trestných skutků, z řady 15 letých respondentů se jedná o 3 případy. Jedinci 12 a ↓ letí, 13 letí a 17 letí se nedopustili 2 trestných skutků. V jednom případě se dopustil 15 letý respondent 3 trestných skutků. Z respondentů, kteří se dopustili 4 skutků se jedná o 2 případy spáchané trestné činnosti 16 letými respondenty a o 1 případ spáchané trestné činnosti 15 letým respondentem.

Pro autorku nejsou tyto uvedené údaje překvapujícím zjištěním, neboť z pracovní pozice kurátorky pro mládež se s trestnou činností páchanou nezletilými a mladistvými pachateli setkává poměrně často. V posledních dvou letech narůstá nejen na četnosti, ale objevuje se u jednotlivých jedinců i její opakování. Vedle recidivy a četnosti trestné činnosti je však nejzávažnějším problémem také dynamika a struktura trestné činnosti mladé generace.

2. Dopustil (a) ses první trestné činnosti sám (a) nebo vlivem party?

Tabulka č. 3 – První trestná činnost

	sám				ve více lidech			
	Četnost		Kumulativní četnost		Četnost		Kumulativní četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	1	4	1	3,85	0	0	0	0
13 let	1	4	2	7,69	2	8	2	8,33
14 let	5	19	7	26,92	5	21	7	29,17
15 let	10	38	17	65,38	5	21	12	50,00
16 let	8	31	25	92,31	10	42	22	91,67
17 let	1	4	26	100	2	8	24	100
celkem	26	100			24	100		

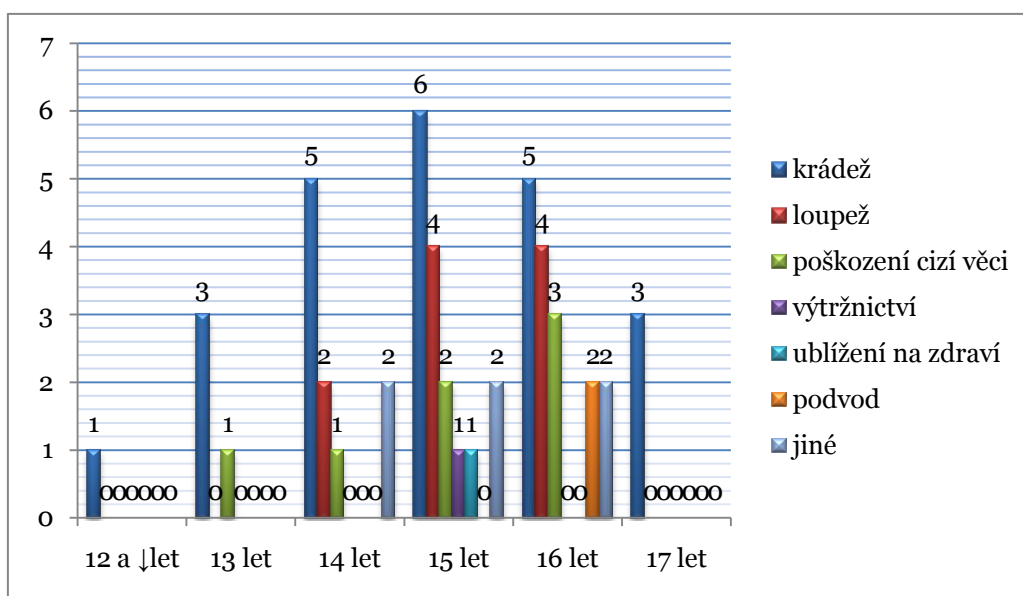

Graf č. 3 – Srovnání způsobu spáchání trestné činnosti

Z výpovědi respondentů vyplývá, že 26 se jich dopustilo trestné činnosti, aniž by byli ovlivňováni kamarády nebo partou. Nejvyšší četnosti dosáhli 15 letí respondenti (z celkového počtu 26 respondentů se jedná o 10 případů). Nejnižší četnosti dosáhli shodně respondenti 12 a ↓ let, 13 letí a 17 letí, kdy se pokaždé jedná o 1 případ. Dalších 24 respondentů se dopustilo trestné činnosti pod vlivem kamaráda nebo party. Nejvyšší četnosti dosáhli 16 letí respondenti (z celkového počtu 24 respondentů se jedná o 8 případů). Ze statistického i grafického znázornění je jednoznačné, že 12 a ↓ letí respondenti se trestné činnosti vlivem kamaráda nebo party nedopustili.

Až zarážejícím se jevílo, kolik jedinců se nechá ovlivňovat k páchání trestné činnosti kamarádem nebo partou. Z celkového počtu oslovených se jedná téměř o poloviční počet respondentů. Pro mnohé jedince však často bývá spáchání protiprávního jednání vstupním rituálem pro získání kamarádů a party, přičemž tímto se samozřejmě vystavují značnému riziku, že budou na místě činu nebo o později chyceni. Mnozí z nich potřebou získání kamarádů ani důsledky svého jednání nedomýšlejí.

3. Jaké trestné činnosti se dopustil (a)? (Zakřížkuj, případně vypiš všechny)

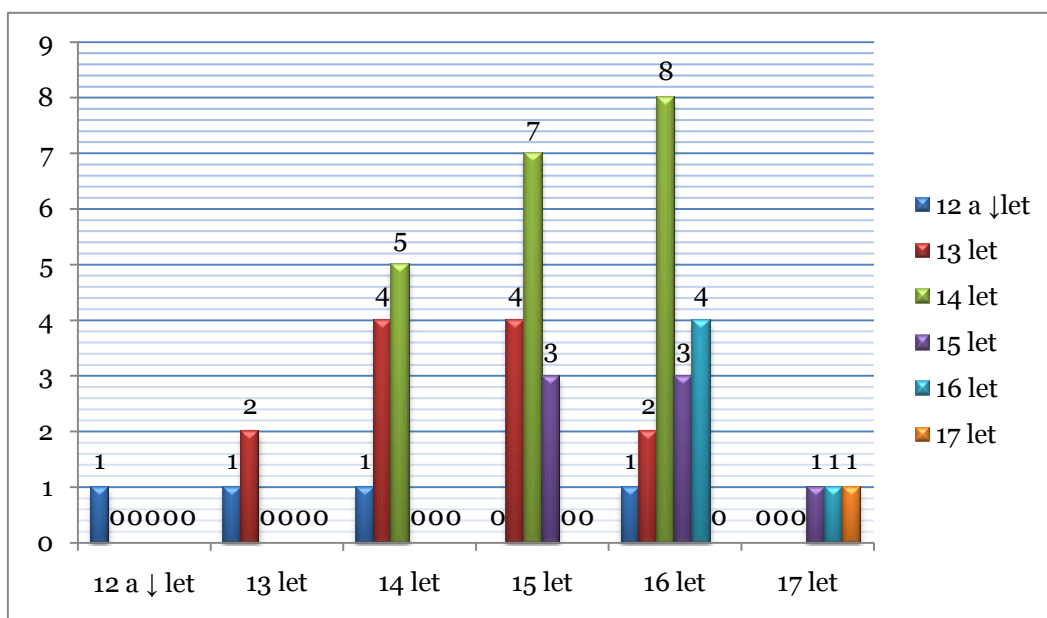
Graf č. 4 – Forma trestné činnosti

Do oblasti majetkové trestné činnosti spadají zejména krádež, loupež, poškozování cizí věci, podvod, výtržnictví. Ublížení na zdraví je trestná činnost proti životu a zdraví. Mezi jiné respondenti zařadili řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (pozbylo platnosti k 1. 1. 2010) – jednalo se o trestné činy obecně nebezpečné.

Většina respondentů, konkrétně se jedná o počet 41 respondentů se dopustilo majetkové trestné činnosti. Zbýlých 9 respondentů se dopustilo trestné činnosti proti životu a zdraví a dále trestných činů obecně nebezpečných. V přesných číslech

se jedná o 23 respondentů, kteří se dopustili krádeže a 10 respondentů, kteří se dopustili loupežného přepadení. Dalších 7 respondentů se pak dopustilo poškození cizí věci a 1 respondent trestného činu výtržnictví. Trestného činu ublížení na zdraví se dopustil 1 respondent, podvodu se dopustili 2 respondenti a řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění celkem 6 respondentů. Největšího počtu krádeží i trestné činnosti celkově se dopustili 15 letí respondenti. Nejmenšího počtu trestné činnosti, konkrétně krádeže se dopustil 1 respondent ve věku 12 a ↓ let.

4. Kolik Ti bylo, když ses trestné činnosti dopustil (a)? (Pro opakované provinilce TČ poprvé)

Graf č. 5 – Věk spáchání první trestné činnosti

Ve všech zmiňovaných věkových kategoriích se protiprávního jednání vzorek respondentů dopustil. Z celkového zhodnocení vyplývá, že se prvního protiprávního jednání dopustilo 21 respondentů ve věku 14 let, dalších 12 respondentů ve věku 13 let a 7 respondentů ve věku 15 let. Dále se dopustilo první trestné činnosti 5 respondentů ve věku 16 let, 4 respondenti ve věku 12 a ↓ let, v závěru pak 1 respondent ve věku 17 let.

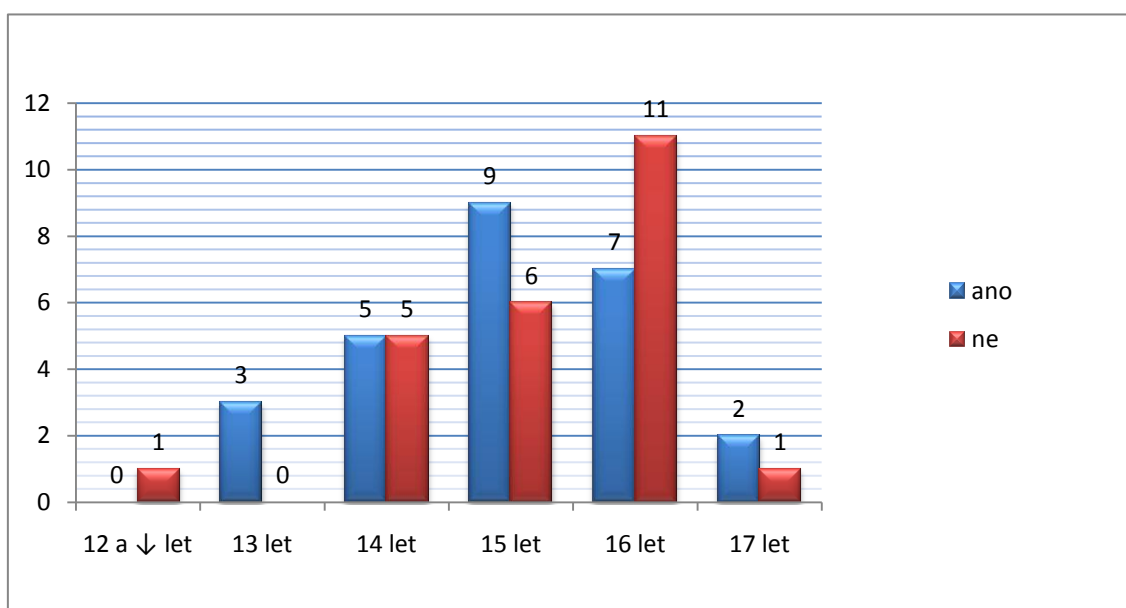
Překvapivým závěrem v této otázce pro autorku práce je zjištění, že trestná činnost od 15 roku věku klesá, ačkoliv byla přesvědčena o tom, že zde bude

narůstající tendence. Dedukováno tak bylo i na základě zjištění z otázky č. 1, která poukazuje na fakt, že nejvíce se první trestné činnosti dopustili 15 a 16 letí respondenti.

5. Žiješ s oběma rodiči?

Tabulka č. 4 – Soužití s rodiči

	ano				ne			
	Četnost		Kumulativní četnost		Četnost		Kumulativní četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	0	0	1	4	1	4,17
13 let	3	11	3	11,54	0	0	1	4,17
14 let	5	19	8	30,77	5	21	6	25,00
15 let	9	35	17	65,38	6	25	12	50,00
16 let	7	27	24	92,31	11	46	23	95,83
17 let	2	8	26	100	1	4	24	100
celkem	26	100			24	100		

Graf č. 6 – Srovnání soužití s rodiči

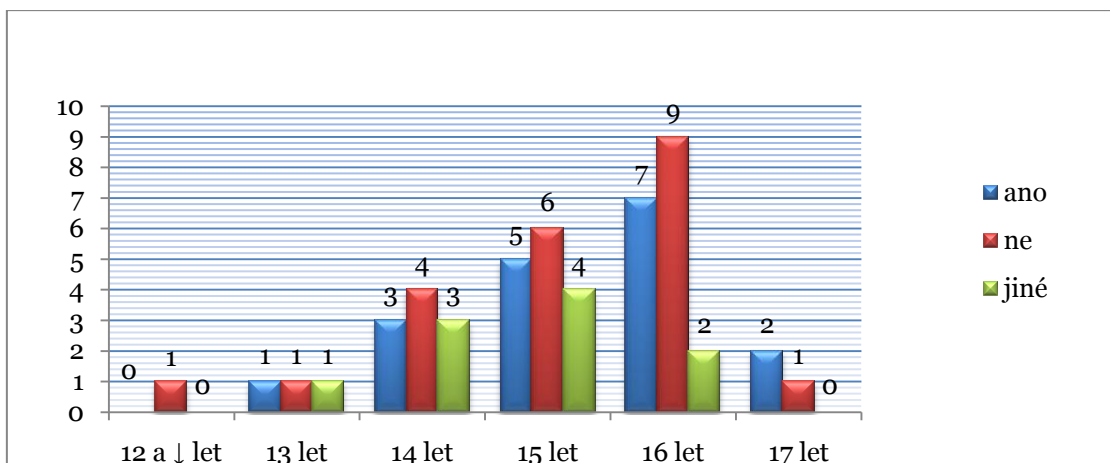
Z výpovědi respondentů vyplývá, že 26 respondentů žije s oběma rodiči. Nejvyšší četnosti dosáhli 15 letí respondenti, z nichž se jedná celkem o počet 9 respondentů. Nejnižší četnosti dosáhli 17 letí respondenti, z nichž se jedná o 2 respondenty. Dalších 24 respondentů s oběma rodiči nežije. Nejvyšší četnosti dosáhli 16 letí respondenti, z nichž se jedná o 11 respondentů. Ze statistického i grafického znázornění je jednoznačné, že 13 letí respondenti žijí s oběma rodiči.

Uvedené údaje jen potvrzují skutečnost zmiňovanou často médii i literaturou, že je čím dál více dětí rodičích se nebo vyrůstajících v neuspořádaných rodinách. Přičemž je velmi žádané, aby byl v rodině vytvořen soulad mezi rodiči, protože příkladné vedení rodičů je výchovným prostředkem, který může ovlivnit výchovu a formování názorů jejich dětí na život v rodině a ve společnosti. Naopak rozpory v rodině mohou přinést řadu škodlivých vlivů na dosud zcela nezformované názory dospívající mládeže a představy o vzájemných vztazích mezi lidmi.

6. Jsou rodiče oba zaměstnaní?

Tabulka č. 5 – Zaměstnanost rodičů

	ano		ne		jiné	
	Četnost		Četnost		Četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	1	4	0	0
13 let	1	5	1	4	1	10
14 let	3	17	4	18	3	30
15 let	5	28	6	27	4	40
16 let	7	39	9	41	2	20
17 let	2	11	1	4	0	0
celkem	18	100	22	100	10	100

Graf č. 7 – Srovnání zaměstnanosti rodičů

Z výpovědi respondentů vyplývá, že 18 respondentů má oba rodiče zaměstnané. Nejvyšší četnosti dosáhli 16 letí respondenti, a to z celkového počtu 18 respondentů se jedná o 7 respondentů. Dalších 22 respondentů má alespoň jednoho rodiče nezaměstnaného. Nejvyšší četnosti nezaměstnaných rodičů dosáhli opět 16 letí respondenti, a to z celkového počtu 22 respondentů se jedná o 9 respondentů. Nejnižší relativní četnosti dosáhli shodně respondenti ve věku 12 a ↓ let, 13 let, 17 let, a to vždy s 1 respondentem. Z oslovených zvolilo 10 respondentů variantu jiné. Respondenti pod touto variantou uváděli mateřství matky, dlouhodobou nemoc rodiče nebo invalidní důchod rodiče.

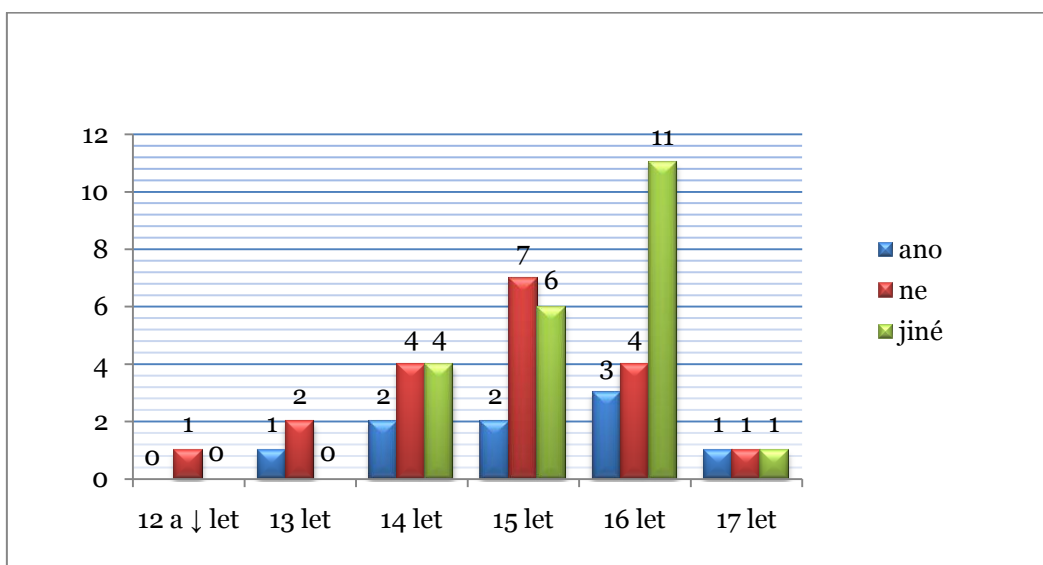
Z oslovených odpověděli 2 respondenti, že nevědí, zda jejich rodiče pracují. Z této odpovědi se lze domnívat, že v těchto rodinách nefunguje správná komunikace a oboustranný zájem. Na jednu stranu by se také dalo říci, že tito dva respondenti odpověď na otázku zkreslili, ale na druhou pokud se bude ze vzniklé situace vycházet logicky, tak i kdyby se tito respondenti připojili ke kterékoliv odpovědi z uvedených, tak stále se dá hovořit o tom, že nejčastější odpovědí byla, že alespoň jeden z rodičů je nezaměstnaný.

Tato otázka byla do dotazníku zapracována z důvodu, že mělo být také poukázáno na vysokou nezaměstnanost, přičemž Mostecko je v oblasti pracovních nabídek nejméně produktivní.

7. Dopustil se někdy některý z rodičů trestné činnosti?

Tabulka č. 6 – Trestná činnost spáchaná rodičem

	ano		ne		jiné	
	Četnost		Četnost		Četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	1	5	0	4
13 let	1	11	2	10	0	4
14 let	2	22	4	21	4	18
15 let	2	22	7	37	6	27
16 let	3	33	4	21	11	41
17 let	1	11	1	5	1	4
celkem	9	100	19	100	22	100

Graf č. 8 – Srovnání trestanosti rodičů

Z této otázky dotazníků vyplývá, že 9 respondentů odpovědělo, že jsou si vědomi toho, že jejich rodič spáchal protiprávní jednání. Nejvyšší četnosti dosáhli 16 letí respondenti, a to z 9 respondentů se jednalo o 3 respondenty. Respondenti ve věku 12 a ↓ let neuvedli, že by jejich rodič spáchal trestnou činnost. Dalších 19 respondentů zvolilo odpověď, že jejich rodič trestnou činnost nespáchal. Nejvyšší četnosti přitom dosáhli 15 letí respondenti s počtem 7 respondentů

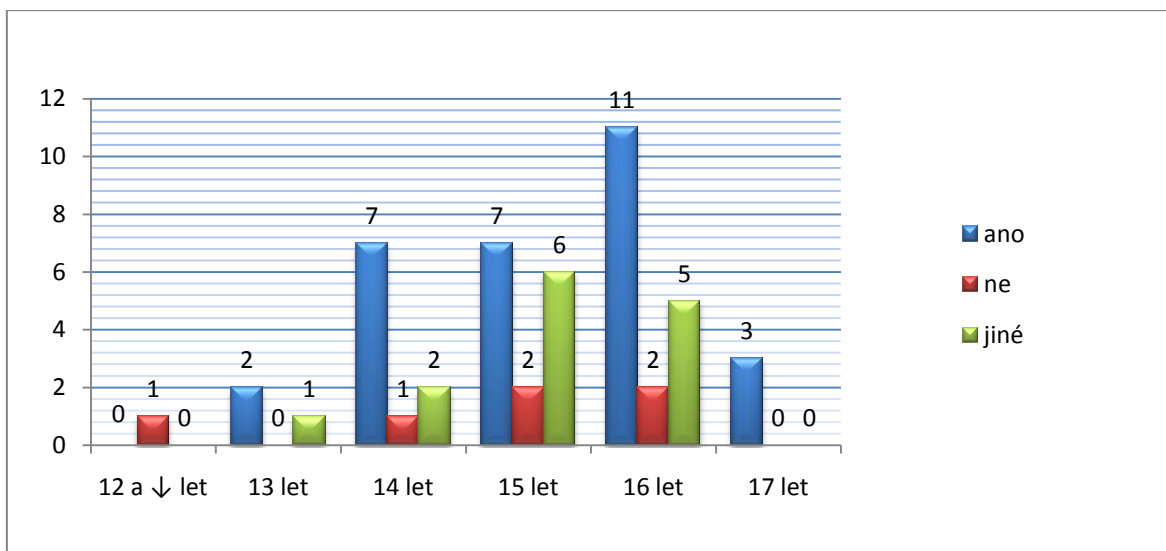
a nejnižší pak shodně respondenti ve věku 12 a ↓ let a 17 let, kdy se jednalo o počet 5 respondentů. Nejčastěji volenou odpovědí byla varianta jiné, a to v 22 případech respondentů. Pokud respondenti zvolili tuto odpověď, tak protože si nejsou vědomi, že by rodiče trestnou činnost v minulosti páchali nebo se o to nezajímal. Nejvyšší četnosti 16 letí respondenti, z nichž se jednalo ze jmenovaného vzorku 22 respondentů o 11 respondentů. Respondenti ve věku 12 a ↓ let, 13 let shodně variantu odpovědi jiné nezvolili.

Tato otázka byla zařazena do dotazníku za účelem zjištění, nakolik se může mladá generace geneticky, ale i vlivem příkladného chování rodiče na trestné činnosti podílet. Přičemž je zřejmé, že genetika svoji úlohu v protiprávnosti zastávat bude, a taktéž negativní jednání rodičů není důsledkem vhodného vývoje potomka.

8. Byl (a) jsi za své jednání projednán soudem pro mládež?

Tabulka č. 7 – Projednání soudem pro mládež

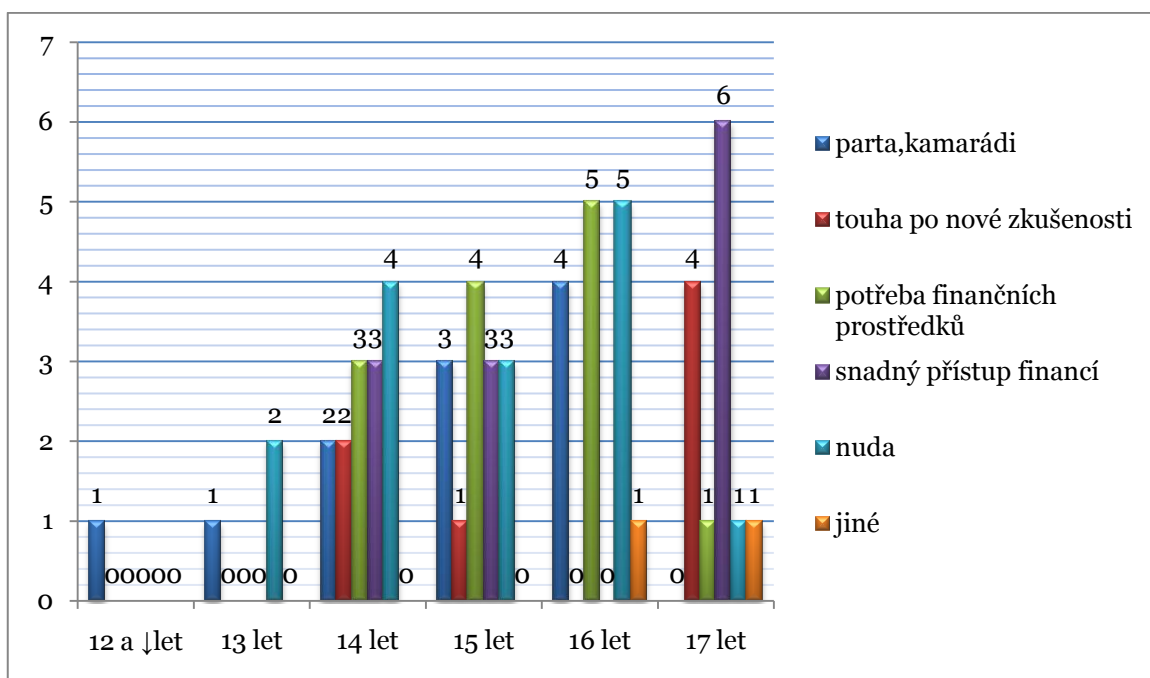
	ano		ne		jiné	
	Četnost		Četnost		Četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	1	17	0	0
13 let	2	7	0	0	1	7
14 let	7	23	1	17	2	14
15 let	7	23	2	33	6	43
16 let	11	37	2	33	5	36
17 let	3	10	0	0	0	0
celkem	30	100	6	100	14	100

Graf č. 9 – Srovnání projednanosti soudem pro mládež

Z výpovědi respondentů vyplývá, že 30 respondentů bylo za spáchané protiprávní jednání projednáno soudem pro mládež. Nejvyšší četnosti z tohoto počtu dosahovali 16 letí respondenti s počtem 11 respondentů. Respondenti ve věku 12 a ↓ let neuvedli, že by byli projednáni soudem pro mládež. Dalších 6 respondentů soudem pro mládež za spáchanou trestnou činnost projednáno nebylo. Nejvyšší četnosti z tohoto počtu dosahovali shodně 15 letí a 16 letí respondenti s počtem 2 respondentů. Respondenti ve věku 13 let a 17 let neuvedli, že by byli projednáni soudem pro mládež. Zbýlých 14 respondentů uvedlo variantu odpovědi jiné. Do odpovědí zařadili, že jejich spáchané protiprávní jednání bylo zastaveno na okresním státním zastupitelství, byli projednáni pouze kurátorem pro mládež za poškození majetku v nižší nominální hodnotě nebo v rámci přestupkového řízení. Nejvyšší četnosti dosáhli 15 letí respondenti, kdy z počtu 14 respondentů se jednalo o 6 respondentů. Respondenti ve věku 12 a ↓ let a 17 let odpověď jiné neuvedli.

9. Co tě k páčání trestné činnosti vedlo?

Graf č. 10 – Srovnání důvodů spáchání trestné činnosti

Z otázky číslo devět vyplývá z výpovědi 15 respondentů, že největším motivačním faktorem k páčání trestné činnosti je nuda. Nelze hovořit o tom, že by kulturní vyžití nebylo, faktem však zůstává jeho finanční náročnost, pro kterou mnoho rodičů nemůže své děti na volnočasové aktivity dát. Na druhou stranu se však autorka bakalářské práce při výkonu své profese setkala opakovaně i s tím, že ačkoliv dítě mělo postaráno o volnočasové aktivity, nedocházelo tam, neboť se pro něho stali důležitější kamarádi.

Jako druhá nejčastější odpověď se objevovala u 13 respondentů trestná činnost z důvodu potřeby finančních prostředků. Opět lze doplnit zkušeností z profese. Objevuje se stále více dětí užívajících nikotin. Také experimenty s drogami jsou záležitostí, která se na scéně orgánu sociálně právní ochrany dětí objevuje velmi často. Celá situace je způsobená velmi lehkou dostupností psychotropních látek, které je již problematikou celoplošnou. Pokud pak děti nemají dostatek kapesného od rodičů, opatřují si je jinými formami, kdy mezi ně patří právě i trestná činnost.

Třetí nejčastější odpovědí, co jedince k páchání trestné činnosti vedlo, byl u 11 respondentů vliv kamarádů a party. Toto potvrzuje i fakt kapitoly teoretické části, kde je dle odborníků skutečně vliv kamarádů považován za jednu z důležitých příčin páchání protiprávního jednání.

Dalších 6 respondentů odpovědělo, že protiprávní činnost byla snadným prostředkem dostupnosti finančních prostředků. Z oslovených také odpověděli 4 respondenti, že je k páchání trestné činnosti vedla touha poznání nové zkušenosti.

Za raritu vyhodnocení této otázky dotazníku považuje autorka bakalářské práce odpověď jednoho sedmnáctiletého respondenta, který uvedl možnost jiné. Trestné činnosti, konkrétně podvodného jednání se dopustil, protože chtěl zaplatit svým rodičům, kterým se rozpadalo dlouholeté manželství společnou dovolenou. Doma jim napovídal, že si našel velmi lukrativní nabídku brigádního přivýdělku přes internet. I takovými případy se při řešení této problematiky s výjimkami kurátoři setkají. Tomuto oslovenému respondentovi šlo v podstatě o dobrý skutek ovšem nesoucím znaky trestné činnosti.

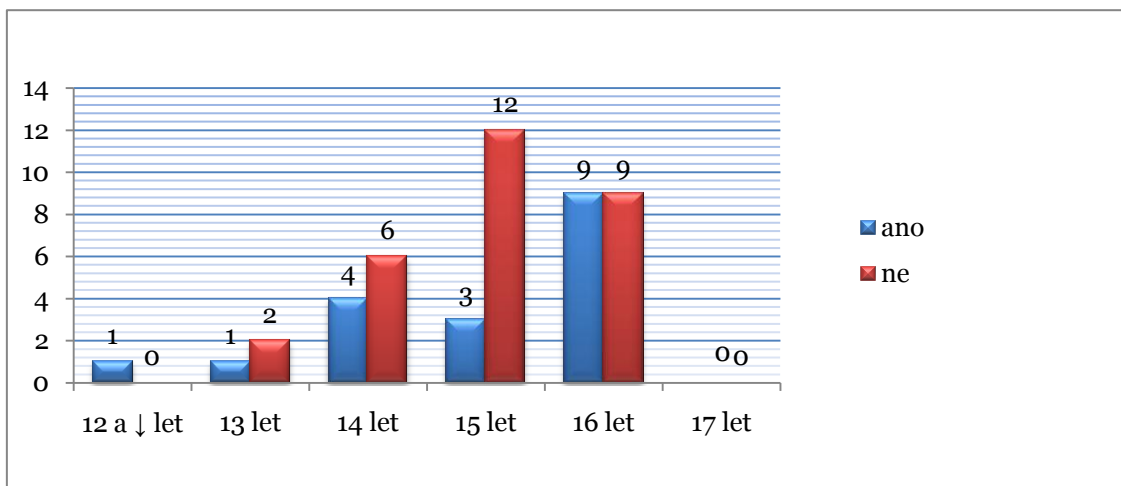
Nejvíce se celkově trestná činnost vyskytla u 16 letých respondentů a nejméně pak u respondentů ve věku 12 a ↓let.

V této části dotazníku lze poukázat na souvislosti s otázkou č. 2, kde uvedlo 24 respondentů, že se dopustilo trestné činnosti vlivem kamarádů a party. Zmiňované aspekty této otázky poukazují na to, co mohlo být nejčastější příčinou jejich skupinového jednání.

10. Byl (a) jsi někdy zajištěn na místě činu páchaného provinění?

Tabulka č. 8 – Zajištění na místě činu

	ano				ne			
	Četnost		Kumulativní četnost		Četnost		Kumulativní četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	1	5	1	5,55	0	0	0	0
13 let	1	5	2	11,11	2	6	2	6,25
14 let	4	22	6	33,33	6	19	8	25,00
15 let	3	17	9	50	12	37	20	62,5
16 let	9	50	18	100	9	28	29	90,62
17 let	0	0	18	100	3	9	32	100
celkem	18	100			32	100		

Graf č. 11 – Srovnání zajištění policí

Z desáté otázky dotazníku vyplývá, že 18 respondentů bylo zajištěno přímo na místě činů. Nejvyšší četnosti z tohoto počtu respondentů dosáhli 16 letí respondenti s počtem 9 respondentů. Dalších 32 respondentů na místě činu zajištěno nebylo a k jejich zajištění došlo až na základě dalších šetření policie.

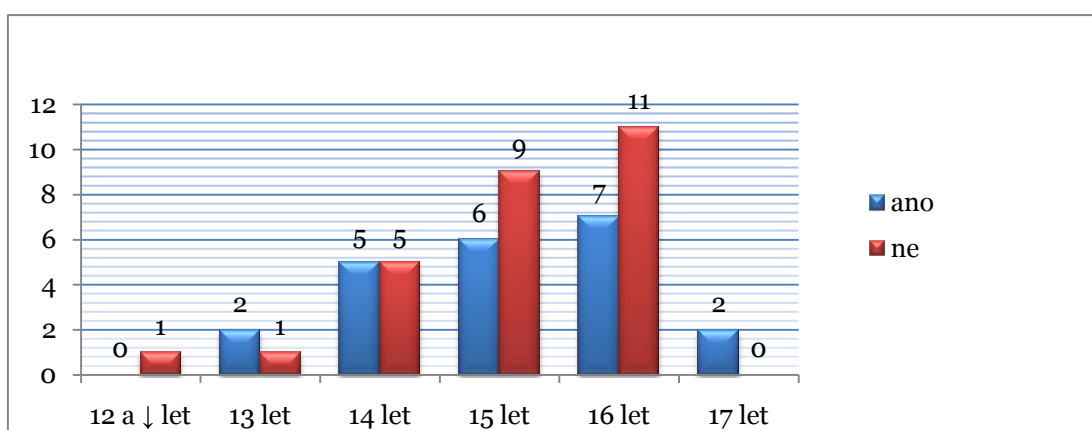
Nejvyšší četnosti z tohoto počtu respondentů dosáhli 15 letí respondenti, kdy se jednalo o 15 respondentů.

Tato otázka dotazníku byla vložena zejména pro zajímavost.

11. Povídali jste si někdy doma o tom, co je správné a co nikoliv?

Tabulka č. 9 – Vhodnost, nevhodnost jednání

	ano				ne			
	Četnost		Kumulativní četnost		Četnost		Kumulativní četnost	
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní	relativní
12 a ↓ let	0	0	0	0	1	4	1	6,25
13 let	2	9	2	9,09	1	4	2	7,14
14 let	5	23	7	31,82	5	19	7	25,00
15 let	6	27	13	59,09	9	37	16	57,14
16 let	7	32	20	90,91	11	28	27	96,43
17 let	2	9	22	100	1	4	28	100
celkem	22	100			28	100		

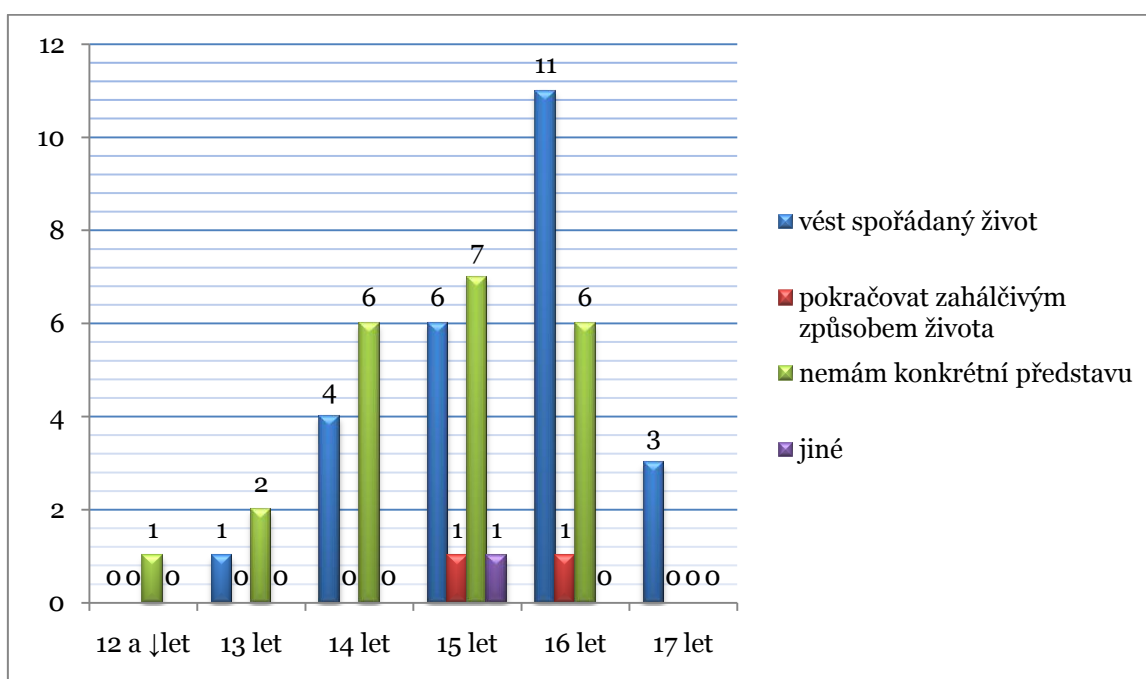

Graf č. 12 – Srovnání vhodnosti jednání

Z hodnocení respondentů vyplývá, že 22 respondentů doma hovořilo o tom, co je správné, a co nikoliv. Nejvyšší četnosti z tohoto počtu respondentů dosáhli 16 letí respondenti s počtem 7 respondentů. Zbýlých 28 respondentů doma o vhodném chování a jednání nehovořilo. Nejvyšší četnosti z tohoto počtu respondentů dosáhli 15 letí respondenti s počtem 11 respondentů. Nejnižší poté respondenti ve věku 12 a ↓ let, 13 let a 17 let, a to vždy s počtem 1 respondenta.

Trendem dnešní doby se bohužel stává, že rodiče si nedokáží najít na své děti čas z důvodu pracovního vytížení nebo si zkrátka nepřipouštějí, že jejich dítě by mohlo činit něco nekalného. Ovšem chyba není často jen v rodičích, ale i v jejich ratolestích, které stále mimo jiné upřednostňují komunikaci po sociálních sítích, které jsou však mnohdy plné i různých úskalí a nebezpečí.

12. Jakou máš představu o svém budoucím životě?

Graf č. 13 – Představa o budoucím životě

Z poslední otázky dotazníků vyplývá, že z 50 respondentů chce přesná polovina žít v budoucnosti spořádaným životem. Nejvyšší četnosti dosáhli z tohoto počtu 16 letí respondenti, z nichž se jedná o 11 jedinců. Dalších 22 respondentů odpovědělo, že nemají konkrétní představu o svém budoucím životě. Překvapením pro autorku

je zjištění, že 2 respondenti by chtěli vést zahálčivý způsob života. A nakonec 1 respondent ve věku 15 let odpověděl, že se nechce blíže o své budoucnosti vyjadřovat.

Tato otázka byla do dotazníku vložena z důvodu zjištění, jakým způsobem si současná mladá generace představuje svůj další vývoj, pokud má být následující budoucností této společnosti. Pozitivním sdělením je fakt, že alespoň přesná polovina z oslovených respondentů si představuje svůj další vývoj spořádaně.

4. 4. 1 Ověření předpokladů průzkumu

P1: Lze předpokládat, že nezletilí a mladiství pachatelé se více jak z 50% dopustili první trestné činnosti v partě.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřený jako neplatný. Dle výsledku průzkumu se 26 respondentů se dopustilo trestné činnosti bez vynaložení cizí síly nebo ovlivňování kamaráda či party. Zbýlých 24 respondentů se první trestné činnosti dopustilo v partě. Výsledek tohoto sdělení nedosahoval předpokladu, že se více jak 50% respondentů dopustilo první trestné činnosti v partě. Statisticky a graficky znázorněné výsledky tohoto nepotvrzeného předpokladu znázorňuje příslušná tabulka a graf. Předmětný předpoklad ověřovala otázka č. 2 z průzkumné metody dotazníku.

P2: Lze předpokládat, že trestnou činnost páchají nezletilí a mladiství pachatelé minimálně z 70% z rodin, kde je alespoň jeden rodič dlouhodobě nezaměstnaný

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřený jako neplatný. Statistické a grafické zobrazení výsledků dotazníkového šetření jsou znázorněné v příslušné tabulce a grafu. Z oslovených respondentů mělo 18 alespoň jednoho rodiče nezaměstnaného. Dalších 22 respondentů nemělo alespoň jednoho rodiče zaměstnaného a zbýlých 10 respondentů zvolilo variantu odpovědi jiné. Výsledek tohoto sdělení nedosahoval předpokladu, že trestnou činnost páchají mladiství a nezletilí pachatelé minimálně ze 70% rodin, kde je alespoň jeden rodič dlouhodobě nezaměstnaný. Předmětný předpoklad ověřovala otázka č. 6 z průzkumné metody dotazníku.

P3: Lze předpokládat, že více jak 60% nezletilých a mladistvých pachatelů se dopouští majetkové trestné činnosti.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřený jako platný. Majetkovou trestnou činnost spáchalo ze zkoumaného vzorku celkem 41 respondentů. Zbýlých 9 respondentů se dopustilo trestné činnosti jiného charakteru. Výsledek tohoto sdělení dosahoval předpokladu, že více jak 60% nezletilých a mladistvých pachatelů se dopouští majetkové trestné činnosti. Předmětný předpoklad ověřovala otázka č. 3 z průzkumné metody dotazníku.

5 ZÁVĚR

Pro bakalářskou bylo zvoleno téma kriminalita mládeže. Zvoleno bylo především z důvodu, že se jedná o problematiku, která se na scéně současného žití objevuje stále častěji, a o to hůře působí v podání dětí a mládeže. Zvláště pokud se navyšuje úroveň jejich agresivity a brutality na páchaných skutcích. Mládež je budoucí generací, která bude v našem státě působit, je tudíž nezbytné věnovat jim co největší pozornost, ať už se tato pozornost týká i méně příjemných věcí, kterou je právě delikvence.

Zásadou jak protiprávním činům mládeže předcházet, je v tomto ohledu především správná prevence. Harmonický a nerušený rozvoj každé společnosti a její další budoucnost jsou zajištěny právě zdravým a nedelikventním vývojem mladé generace. Výchovný proces a formování mladé generace nemůže probíhat automaticky, a proto musí být této problematice věnována soustavná pozornost ze strany všech státních a společenských orgánů a institucí. Výchova a formování postojů mládeže, jejího správného přístupu k budování společnosti je nesnadnou a významnou povinností nejen rodičů, ale všech lidí, kteří mladou generaci obklopují.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První část je věnována teorii, která má za cíl přiblížit čtenáři problematiku protiprávních činů mládeže komplexně. Autorka bakalářské práce neopomněla zmínit nejdůležitější pojmy, které tématu týkají, zamyslela se nad příčinami, které způsobují, že mládež začne páchat protiprávní jednání. Dále byl představen zákon o soudnictví ve věcech mládeže a s nemalou důležitostí bylo pohlédnuto na konkrétní výčet opatření, která je možné mladistvým či nezletilým dětem v případě spáchání protiprávního činu uložit. S pomocí odborné literatury byly rozděleny, popsány a vysvětleny zásady prevence páchaní kriminality, čímž byla završena teoretická část bakalářské práce. Na úvod praktické části byla vytyčena metoda průzkumu, která byla blíže popsána, a čtenář byl uveden do povědomí o kvalitativním vzorku respondentů.

Pomocí metody dotazníku proběhlo analyzování otevřeným kódováním a výsledkem byly odpovědi nejen na samotné hypotézy, ale i další zjištění, která byla do práce vkládána pro zajímavost, také však pro hledání dalších souvislostí v jednotlivých odpovědích respondentů. Jako zajímavé zjištění praktické části předkládá autorka práce, že se mládež nejčastěji dopouští majetkové trestné činnosti.

Cílem bakalářské práce bylo pojmut téma protiprávních činů mládeže, a co nejvíce do hloubky jej čtenáři představit a přiblížit. V průzkumné části, která je druhou částí bakalářské práce, byly převedeny poznatky do praktické podoby.

6 NÁVRH OPATŘENÍ

Na základě výše shrnutých zjištění lze navrhnout několik důležitých opatření určujících směr prevence kriminality.

Z pozice profese kurátorky pro mládež by autorka směřovala k zavedení větší zodpovědnosti rodiny, což by vedlo k posílení celého systému, aby efektivně působícího řádu. A pokud by docházelo k nedůslednému fungování tohoto pravidla, mělo by to vést k přenesení těžiště prevence kriminality ze státu právě na tyto vymykající se jedince. Tak, aby sami rodiče dětí pocítili negativní dopady závadového jednání svých dětí.

Hlavním efektem trestu by mělo být pro pachatele zabránění páchání další trestné činnosti, což znamená jeho přiměnění k respektování zákonů a návrat do řádného společenského života. Pokud toto však není respektováno, navrhovala by pachatelům autorka individuálně značné navýšení trestů a také uhrazení veškerých vzniklých soudních výloh a způsobených škod.

Těžiště prevence kriminality vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty:

hlavními aktivitami pro ochranu před minimalizací nebo eliminací trestnou činností by především mělo být informování veřejnosti o nejčastějších typech trestné činnosti, o způsobech jejich páchání, o místech a časech jejich výskytu. Dále by nemělo být opomíjeno poskytování návodů a doporučení prostřednictvím médií, tiskovin, velkoplošných přednášek, školních besed a poradenských služeb. Další prioritou by měla být informovanost občanů o možnostech legální ochrany před trestnou činností.

Pravděpodobnější odhalení pachatele a snížení potencionálního zisku z trestné činnosti by mělo být navyšování kamerových systémů nejen v městských částech, ale i dalších oblastech, navyšování osvětlení na frekventovaných a nepřehledných místech, čímž by se omezovaly možnosti k páchání trestné činnosti.

Neméně důležité by měly být aktivity zaměřené na změnu nepříznivých životních a ekonomických podmínek prostředí, které produkují pachatelé trestné činnosti.

Zabezpečování rodinných domů, chat, bytů, ale i dalších soukromých i veřejných objektů proti vloupání by mělo stěžovat nejen dostupnost cílů, ale také snižovat výnosnost trestných činů pro pachatele.

Nedílnou součástí by měla být možnost aktivního prožívání volného času neorganizovaným dětem a mládeži i v lokalitách s nízkou vybaveností a nedostatkem příležitostí ke sportovnímu vyžití. V praxi by se však mělo jednat nejen o sportovní zážitky, ale i technicky a umělecky zaměřené aktivity, přičemž tato činnost by mohla být propojena i se vzdělávacími činnostmi, poradenstvím a pomocí v krizových životních situacích. Touto cestou by se tak dalo zabránit trestným činnostem, které vznikají beznadějným jednáním způsobeným tíživou situací.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Dotazník - online : ...jak na dotazník [online]. 2007 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.dotaznik-online.cz/index.html>>

HOLAS, Jakub. VEČERKA, Kazimír. Základní rysy delikvence mladistvých v ČR. *Kriminalistika*. 2007, č. 3, ISSN 1210-9150

Integrovaný portál MPSV : Služby sociální prevence [online]. 2002-2009 [cit. 2011-03-22]. Sociální služby. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssl/obcane/prikklad5>

JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1 vyd. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6

KITTLEROVÁ, Andrea. *Prevence kriminality mládeže*. Olomouc, 2010. 152 s. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z WWW: <http://theses.cz/id/3z5ji2/84178-219624580.pdf>

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. 1. vyd. Praha 2001, Portál s.r.o. ISNB 80-7178-513-x

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výchovná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006, 8, 9, ISSN 1212-866x

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Ochranná opatření pro mladistvé. *Právo a rodina*. 2006, 8, 8, ISSN 1212-866x

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. Vyd. Praha 2009, Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2310-5

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ Andrea. *Mládež a delikvence*. 2 vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2003. ISBN 807178771X

NOVOTNÝ, Petr. *Epidemie delikvence*. 1 vyd. Liberec: Dialog, 2006. ISBN 80-86761-45-2

Probační a mediační služba České republiky [online]. 14.7.2000 [cit. 2010-12-18]. *Zákon o Probační a mediační službě*. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/zakon-o-probacni-a-mediacni-sluzbe/>>

Redakce epravo.cz. [Www.epravo.cz](http://www.epravo.cz) : EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 2001 [cit. 2010-09-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ochranna-vychova-7684.html>>

SCHELLEOVÁ, Ilona. a kol. *Právní postavení mladistvých*. Vyd. 1, Praha: Eurolex Bohemia s.r.o, 2004. ISBN 80-86432-82-3

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4 vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-414-9

ZEMAN, Petr a kol. *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy* [online]. Praha: KUFR s.r.o., 2009 [cit. 2010-09-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ok.cz/iksp/docs/356.pdf>

ZOUBKOVÁ, Ivana., NIKL, Jaroslav., ČERNÍKOVÁ Vratislava. *Kriminalita mládeže*. 1. vyd. Praha, 2001. ISBN 80-7251-070-3

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A– dotazník (viz text na straně 38)

Příloha B– dispoziční materiál PMS Most (viz text na straně 29)

Příloha C – dispoziční materiál SVP Most (viz text na straně 30)

Příloha A

Dotazník

Autorka je studentkou Technické univerzity v Liberci a touto cestou žádá své respondenty o vyplnění dotazníku na téma: „Kriminalita mládeže“, který je součástí bakalářské práce. Zároveň autorka touto cestou upozorňuje, že se jedná o dotazník anonymní a slouží jen pro školní účely.

Věk

☐ 12 a ↓ let ☐ 15 let

☐ 13 let ☐ 16 let

☐ 14 let ☐ 17 let

1. Dopustil (a) ses protiprávního jednání pouze v jednom případě?

☐ ano

☐ ne

Pokud ne, o kolik skutků se jednalo?

☐ 2 skutky

☐ 3 skutky

☐ 4 a ↑ skutků

2. Dopustil (a) ses první trestné činnosti sám (a) nebo vlivem party?

☐ sám (a)

☐ ve více lidech

3. Jaké trestné činnosti se dopustil (a)? (Zakřížkuj, případně vypiš všechny)

☐ krádež ☐ výtržnictví

☐ loupež ☐ ublížení na zdraví

☐poškození cizí věci ☐řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění

V případě jiné odpovědi uveď.....

**4. Kolik Ti bylo, když ses trestné činnosti dopustil (a)?
(Pro opakované provinilce TČ poprvé)**

☐12 a ↓ let ☐15 let

☐13 let ☐16 let

☐14 let ☐17 let

5. Žiješ s oběma rodiči?

☐ano

☐ne

6. Jsou rodiče oba zaměstnaní?

☐ano

☐ne

V případě jiné odpovědi, uveď.....

7. Dopustil se někdy některý z rodičů trestné činnosti?

☐ano

☐ne

☐nevím

8. Byl (a) jsi za své jednání projednán soudem pro mládež?

☐ano

☐ne

V případě jiné odpovědi uveď.....

9. Co tě k páčání trestné činnosti vedlo?

☐parta, kamarádi

☐snadný přísun financí v krátké době

☐touha po nové zkušenosti

☐nuda

☐ potřeba finančních prostředků

V případě jiné odpovědi uveď.....

10. Byl (a) jsi někdy zajištěn na místě činu páchaného provinění?

☐ ano

☐ ne

11. Povídali jste si někdy doma o tom, co je správné a co nikoliv?

☐ ano

☐ ne

12. Jakou máš představu o svém budoucím životě?

☐ vést spořádaný život

☐ pokračovat zahálčivým způsobem života

☐ nemám konkrétní představu

V případě jiné odpovědi uveď.....

Příloha B

vyústit ve společnou dohodu o urovnání konfliktu a náhradě škody. Ta pak slouží jako podklad pro rozhodování státního zástupce nebo soudce.

Kdo se může obrátit na PMS ČR?

Mohou to být poškození, obvinění, jejich příbuzní, státní zástupci, soudci, kurátoři pro mládež i pro dospělé, obhájci, policisté a všichni ti, kdo jsou nějakým způsobem testním činem dotčeni.

Kdo provádí mediace v trestních případech?

Mediaci v trestních případech provádí dle zákona č. 257/2000 Sb. úředníci Probační a mediální služby, kteří mají vědomosti z oblasti příslušných právních předpisů a profesionální dovednosti z oblasti komunikace a vyjednávání. Střediska PMS působí ve všech soudních okresech ČR.

VEŠKERÁ ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČR JE

BEZPLATNÁ.

Adresa našeho pracoviště:

Další informace o našich službách naleznete na internetové adrese: www.pmscr.cz

PMS PROBAČNÍ
A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

MEDIACE

**Integrace pachatele
Participace poškozeného
Ochrana společnosti**

Co je mediace v trestním řízení?

Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným a obviněným - pachatelem, za účasti třetí osoby - mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná.

Co může přinést mediace poškozenému?

Poškozený má příležitost vyjádřit a pojmenovat své potřeby a zájmy v souvislosti se zmíněným následkem způsobených trestnou činností. Může získat důležité informace vztahující se k trestnímu řízení a především k náhradě škody. Poškozenému mediace nabízí příležitost „seznámit“ pachatele přímo s tím, co způsobil a domoci se tak nejen materiálního, ale i mezilidského narovnání své újmy.

Co může přinést mediace obviněnému?

Obviněný má příležitost vyjádřit své potřeby, zájmy, ale také pojmenovat své povinnosti a přijmout odpovědnost v souvislosti s náhradou jím způsobených škod. V osobním jednání s poškozeným má obviněný „příležitost“ dozvědět se, co vše svým jednáním způsobil. Může vysvětlit okolnosti svého jednání, omluvit se poškozenému a nabídnout přiměřenou náhradu škody.

Výsledek mediálního jednání může státní zástupce (soudce) zohlednit ve svém rozhodnutí. Může například zastavit trestní stíhání nebo navrhnout či schválit další alternativní opatření či sankci. V případě zastavení trestního stíhání nemá rozhodnutí státního zástupce nebo soudce za následek evidenci trestní věci v rejstříku trestů.

Co může také zaznít při mediaci:

Poškozený - vykradli mi byt, ukradli mi kolo, byl jsem zraněn při dopravní nehodě, byl jsem napaden...

Cítím:

- **křivdu**, že právě mně se to muselo stát
- **ponížení**, že jsem se stal/a obětí
- **vztek** na pachatele, že mi ublížil a dalšími následky zkomplikoval život
- **bolest**, tj. fyzickou ze zranění a psychickou z prožité zkušenosti
- **nejistotu**, zda jsem k trestnému činu nezavdal(a) nějakou příčinu
- **lůst** nad tím, co se stalo
- **obavy**, že mě to potká znovu

Chtěl(a) bych:

- **řici pachateli**, co všechno mi svým jednáním způsobil
 - **slýšet vysvětlení**, omluvu...od pachatele
 - **dostat odpovídající náhradu škody**, vyřešit celou věc co nejdříve
- Máte-li zájem řešit Vaši situaci mediací, můžete se obrátit na Probační a mediální službu ČR.**

Obviněný - pachatel - byl(a) jsem v partě, která vykradla auto (byl), způsobil(a) jsem dopravní nehodu, zranil(a) jsem někoho při rvačce, ...

Cítím:

- **strach** z projednávání případu na policii (u soudu)
- **obavy**, že záznam v rejstříku trestů mi bude v budoucnu komplikovat osobní/ pracovní situaci
- **potřebu** vysvětlit důvody svého jednání
- **lůst** nad tím, co se stalo
- **potřebu** omluvit se a odčinit to, co jsem spáchal(a).

Chtěl(a) bych:

- **poškozenému se omluvit** a vysvětlit mu, jak a proč ke všemu došlo
- **nahradit** vzniklou škodu
- **vyřešit** celou věc co nejdříve
- **ukázat** svým aktivním přístupem, že mi záleží na řešení celé situace

Máte-li zájem vyřešit Vaši situaci mediací, můžete se obrátit na pracovníky Probační a mediální služby ČR.

Které případy jsou vhodné k mediaci?

- **majetková kriminalita**, tj. trestné činy krádeže, neoprávněné užívání cizí věci, podvody apod.
- **trestné činy z nedbalosti**
- **trestné činy v dopravě** apod.
- **trestné činy proti rodině, životu a zdraví, narušující občanské soužití** tj. výtržnictví, ublížení na zdraví, rvačka, zanedbání povinné výživy apod.
- **provinění spáchaná mladistvými** (osobami ve věku od 15 do 18 let)

Jak probíhá mediální jednání?

Má podobu setkání obviněného s poškozeným za účasti mediátora, který plní roli nestranného prostředníka. Společnému jednání obvykle předchází individuální rozhovory s poškozeným a obviněným. Smyslem a účelem mediálního jednání je přispět ke zmírnění následků trestného činu pro poškozeného a motivovat obviněného k převzetí odpovědnosti za škody, které svým jednáním způsobil. Mediátor vyváženým přístupem umožňuje oběma stranám, aby vyjádřily své názory, potřeby a zájmy v rámci daného trestního případu. Mediální jednání může

Příloha C

AMBULANCE

Ambulantní péči poskytujeme dětem a mladistvým, rodičům, učitelům, vychovatelům.

Péče zahrnuje:

- ✓ Konzultace (jednorázové, dlouhodobé, anonym.)
- ✓ Vyšetření (etopedické, psychologické)
- ✓ Terapie (individuální, skupinové)
- ✓ Spolupráce se školami

Zabýváme se:

- ✓ Problémy se školní přizpůsobivostí
- ✓ Záškoláctvím
- ✓ Nežádoucím chováním
- ✓ Problémy v rodině
- ✓ Vztahy mezi vrstevníky
- ✓ Řešením krizových situací
- ✓ Starostmi s volbou povolání
- ✓ Osobnostními a psychickými problémy

Péči zajišťují:

- ✓ Psycholog
- ✓ Speciální pedagogové - etopedi
- ✓ Sociální pracovníce

POBYT - INTERNÁT

Internátní péči poskytujeme klientům ambulance, kteří plní povinnou školní docházku.

Péče zahrnuje:

- ✓ Dvouměsíční terapeutický pobyt zaměřený na odhalení a možnosti nápravy problémového chování

Péči zajišťují:

- ✓ Psycholog
- ✓ Speciální pedagog - etoped
- ✓ Speciální pedagog - učitel
- ✓ Odborní vychovatelé
- ✓ Sociální pracovníce

DALŠÍ AKTIVITY SUP

Další aktivity probíhají převážně v době od července do srpna.

- ☉ Prázdninové kluby
- ☉ Víkendové pobyty
- ☉ Prázdninové pobyty
- ☉ Praxe a stáže pro studenty
- ☉ Besedy a přednášky

Těšíme se na spolupráci s Vámi!

MOST - ambulance + pobyt

Adresa: Růžová č. 1408, 434 01 Most
tel.: Ambulance 476 704 017
Pobyt 476 701 063
e-mail: svpmost@volny.cz

CHOMUTOV - ambulance

Adresa: Cihlářská 4132, 430 03 Chomutov
tel.: Ambulance 474 621 682
e-mail: svpchomutov@volny.cz

Pracovní doba:

Most:	Po - Čt	7.00 - 18.00 hodin
	Pá	7.30 - 16.00 hodin
Chomutov:	Po - Čt	7.00 - 17.00 hodin
	Pá	7.30 - 16.00 hodin